

Bouwhistorisch onderzoek: Troprijt 7, Bladel

11-09-2015

John van Lierop

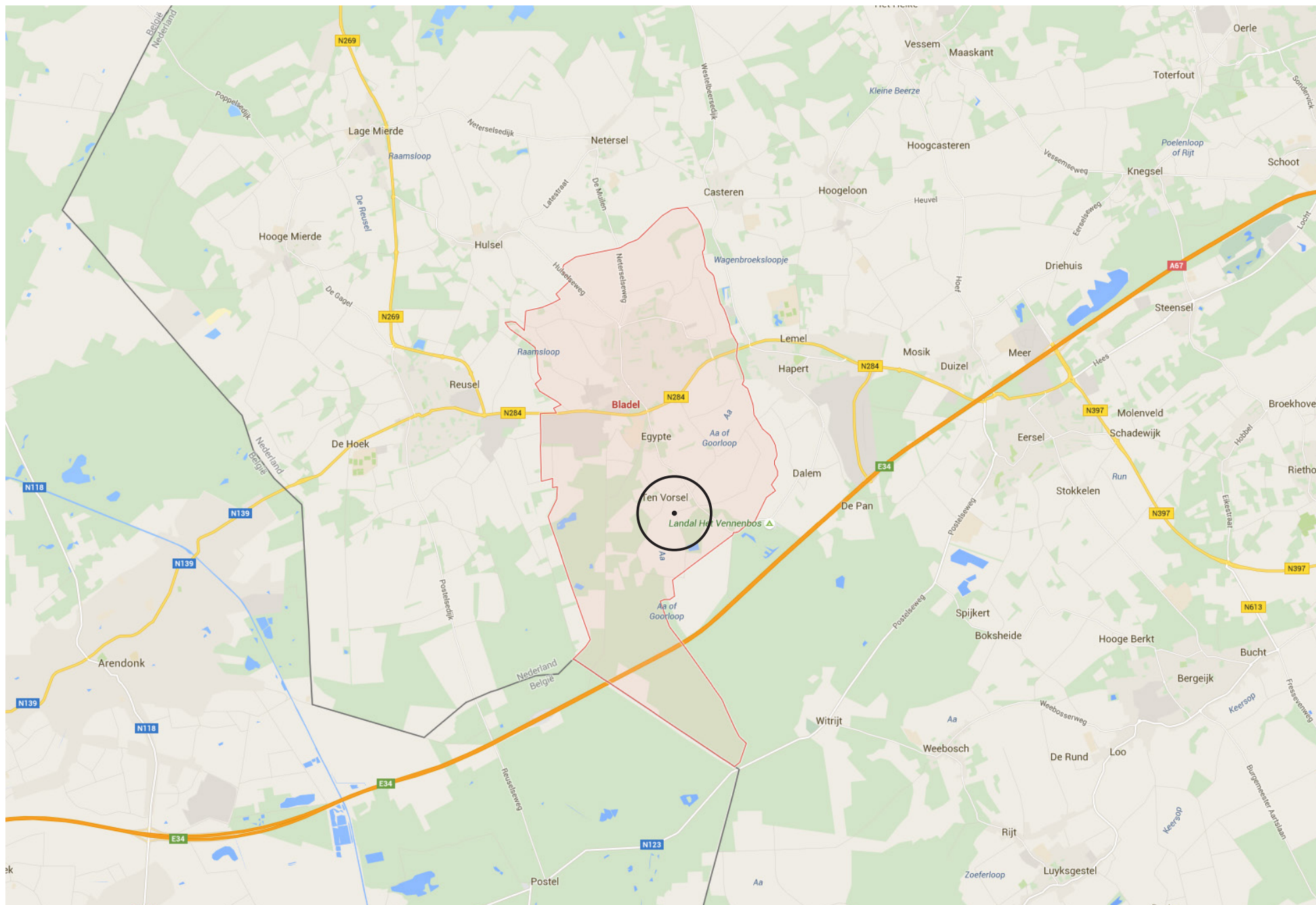
architectuur / bouwhistorie / restauratie

01. (voorpagina) Zicht vanuit noordoost op boerderij Troprijt 7. JvL 2015

Bouwhistorisch onderzoek: Troprijt 7, Bladel

11-09-2015

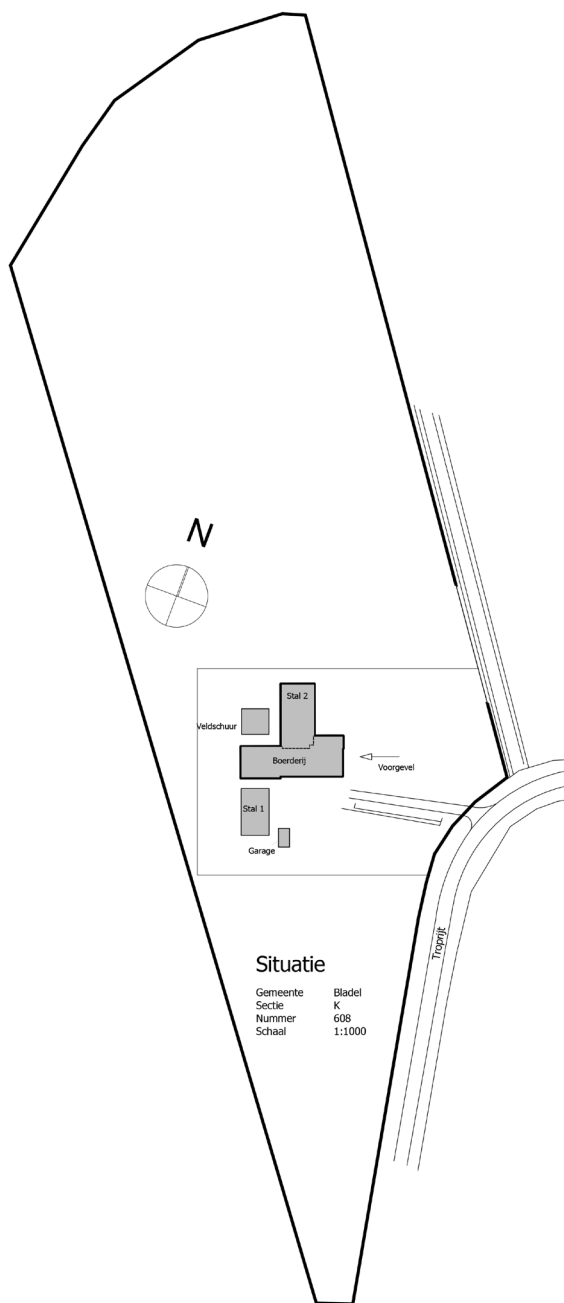
02. Kaart regio Bladel. Google Aerodata International Surveys 2015

03. Luchtfoto. De gebouwcomplex Troprijt 7, Google / Aerodata International View 2015

04. Kadastrale kaart 2015. Raymakers Ontwerp.

0 Algemene gegevens

0.1 Colofon / Objectgegevens

opdrachtnr.: 15-025
 datum opname: 23 juli 2015
 uitvoering: John van Lierop (bouwhistoricus)

adres: John van Lierop architectuur bouwhistorie restauratie
 Jan Heijnsstraat 29
 5041 GB Tilburg
 telefoon: 06-54697524
 e-mail: info@johnvanlierop.com

Object: Boerderij Troprijt 7
 Adres: Troprijt 7
 5531 NA Bladel
 Gebruik/beheer: (leegstaand)

Eigendom: H. Tappel - J. Leenhouts
 adres: Kerkeneind 6a
 5529 AC Casteren
 telefoon: 0497-681882

Opdrachtgever: H. Tappel - J. Leenhouts
 adres: Kerkeneind 6a
 5529 AC Casteren
 telefoon: 0497-681882

Kadastrale gem.: Bladel
 Sectie: K
 Kadastraal obj.: 608
 Monumentnr.: n.v.t.

Niets uit deze rapportage mag worden verveelvoudigd en / of openbaar gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van John van Lierop. Hiermee wordt verwezen naar het auteursrecht en copyright volgens de Nederlandse Wet.

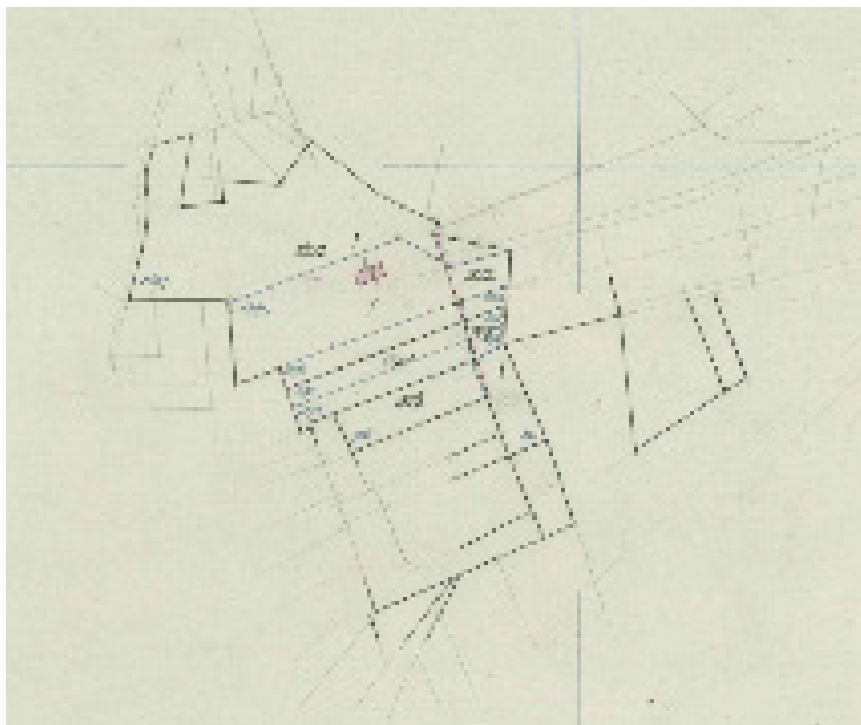
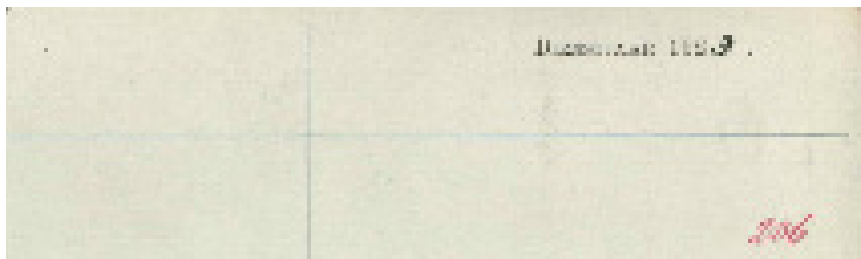
0.2 Inhoudsopgave

0	Algemene gegevens	
	0.1 Colofon / Objectgegevens	06
	0.2 Inhoudsopgave	07
	0.3 Voorwoord	09
	0.4 Inleiding	09
1	Bouwgeschiedenis	
	1.1 Situatie en context	11
	1.2 Bouwgeschiedenis	13
2	Bouwhistorische beschrijving / Waardestelling (concluderende beschrijving)	
	2.1 Wettelijke bescherming	19
	2.2 Externe waardestelling	19
	2.3 Interne waardestelling / beschrijving	
	2.3.1 Situatie en context en bijgebouwen	23
	2.3.2 Exterieur	
	2.3.2.1 Bouwmassa	25
	2.3.2.2 Gevels	25
	2.3.3 Constructie	31
	2.3.4 Interieur	37
	2.4 Conclusie	42
3	Aanbevelingen	42
4	Literatuur- en bronnenoverzicht	43
5	Bijlage	44

05. Zicht vanuit oost op boerderij Troprijt 7, Fam. Frijters ca. 1970

06. Detail van de eerste kadastrakaart uit dienstjaar 1923 waarin de boerderij staat opgetekend. Kadaster

0.3 Voorwoord

De aanleiding voor het bouwhistorisch onderzoek naar de gebouwen van het boerderijcomplex aan Troprijt 7 te Bladel is het voornemen van de huidige eigenaren dhr. H. Tappel en mevr. Leenhouts om de oude boerderij aan te passen aan de moderne woonwensen.

Het gebouw is in 2013 door de vorige eigenaren verlaten en sindsdien op enkele onderdelen bouwkundig verslechterd. De geselecteerde vormgever Raymakers Ontwerp is in 2014 reeds begonnen met de opname van het hoofdgebouw en heeft daarop reeds een schetsplan gemaakt. De opname van de huidige toestand zijn als bijlage achteraan dit document te vinden. Het gebouw heeft geen officiële monumentenstatus, derhalve ziet de gemeente Bladel de cultuurhistorische waarden in van de boerderij. Daarnaast is als adviseur aannemer Peter Boerekamp bij de planvorming betrokken.

Het doel van het bouwhistorisch onderzoek is om inzicht te krijgen in de ontwikkelingsgeschiedenis van de gebouwen en met name het hoofdgebouw. Door een beschrijving en een beschouwing van de afzonderlijke onderdelen in verhouding tot het geheel wordt er inzicht verkregen in de monumentale- en cultuurhistorische waarden. Dit rapport met de waardestelling kan opgevat worden als inspiratie voor de komende herbestemming en is daarnaast voor de ruimtelijke procedures een onafhankelijk toetsingskader voor bouwkundige ingrepen.

Voor het vertrouwen in de opdracht, de getoonde interesse in de cultuurhistorie en het prettige bezoek tijdens de opname wil ik familie Tappel - Leenhouts en aannemer Peter Boerekamp bedanken.

0.4 Inleiding

De bouwhistorische opname, en dit rapport zijn uitgevoerd / opgezet volgens de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek 2009. De diepgang van het onderzoek beperkt zich tot een bouwhistorische quick-scan van de bebouwing. Daarbij wordt de meeste nadruk gelegd op het hoofdgebouw, hierna te noemen 'de boerderij'.

De in het rapport opgenomen foto's zijn recent op de locatie genomen. Daarnaast is er gebruik gemaakt van kadastrale kaarten en foto's die verkrijgbaar waren door middel van digitale archieven en de gegevens die zijn aangeleverd door bureau Raymakers Ontwerp.

Hoofdzakelijk gebouw 1 wordt achtereenvolgens op specifieke onderdelen (van groot naar klein) beschouwd. Daarna wordt daarvan kort de ontstaansgeschiedenis beschreven. De opeenvolging van de afzonderlijke onderdelen wordt vervolgens in alle hoofdstukken aangehouden. De afzonderlijke bijgebouwen op het terrein worden beknopt omschreven en gewaardeerd. Op afbeelding 24 zijn de gebouwen met een gebouwnummer aangeduid. Voorafgaand aan het ontwerp voor de nieuwe ingrepen / toevoegingen aan het gebouw is een goede interpretatie van de gegevens van de waardenstelling noodzakelijk.

De in het rapport opgenomen foto's met aanduiding JvL 2015 zijn recent door auteur op de locatie genomen. Daarnaast is er gebruik gemaakt van kadastrale kaarten, foto's en tekeningen die verkrijgbaar waren door middel van digitale archieven. De bronaanduiding daarvan is bij de afbeelding zelf vermeld.

11. Detail van de Topografische Kaart 57A 1952. Kadaster.

12. Detail van de Topografische Kaart 57A 1963. Kadaster.

13. Detail van de Topografische Kaart 57A 1973. Kadaster.

1 Bouwgeschiedenis

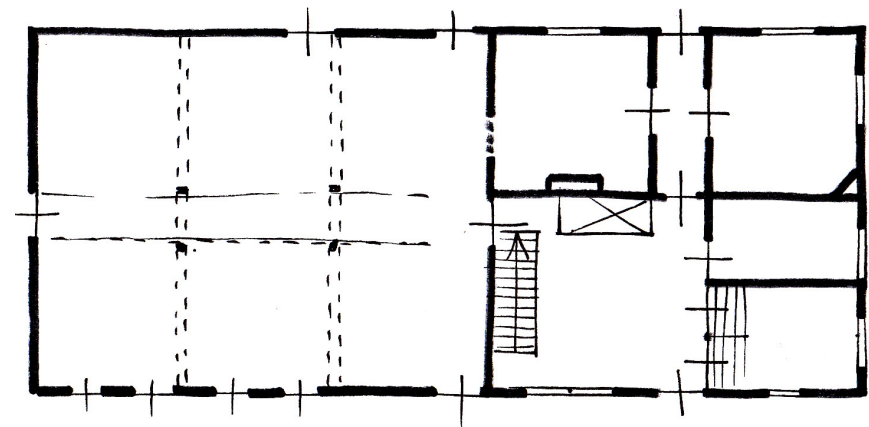
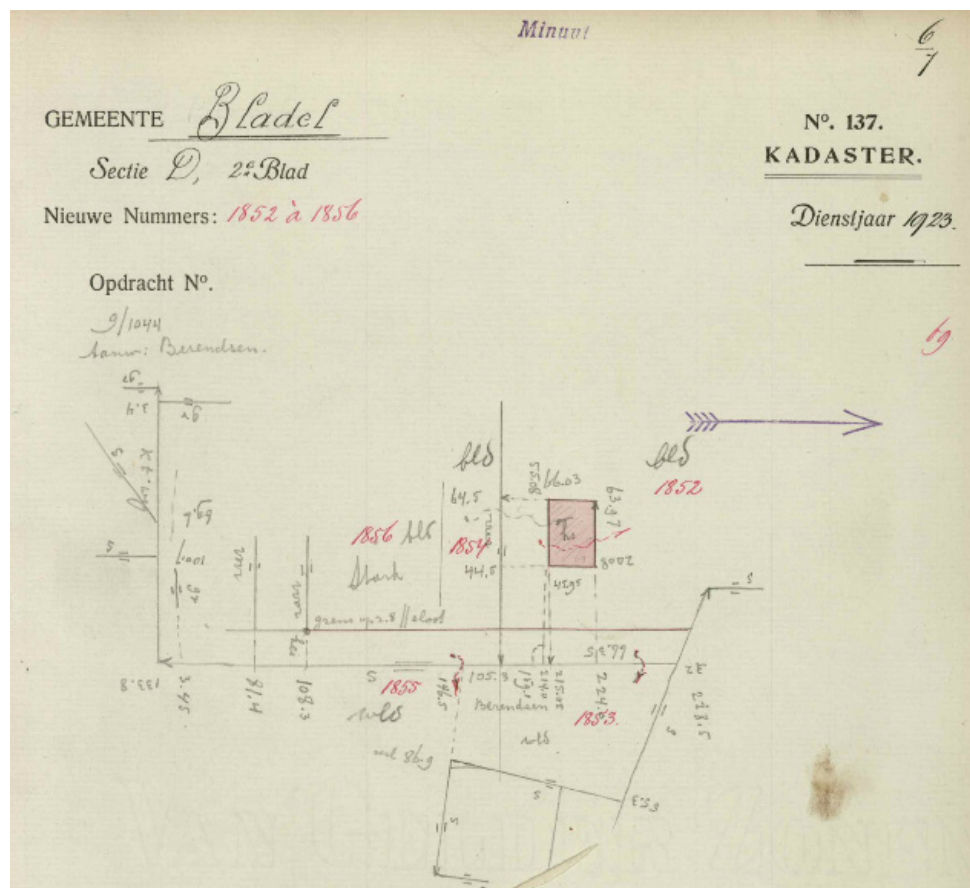
1.1 Situatie en context

Als men de situatie van de huidige boerderij op oude kaarten bekijkt is het opvallend maar niet onbegrijpelijk dat het gebied vooral in het begin van de vorige eeuw tijdens de ontginningen en een snelle agrarische ontwikkeling veel beroerd is. Voorheen viel het stuk grond als 'bouwland' (D02-390) aan rivier 'De Aa' onder het eigendom van Jan Baptist Aarts, van beroep 'tapper' en woonachtig in een van de gebouwen (C02-606) van het verderop gelegen hoevecomplex Terkooijen. Op de kadastrale minuut van 1832 bepalen de hoeves Terkooijen en ten Vorse het landschap. Dit geheel is nu bekend onder de naam: Achterste hoof. Dat landschap bestaat ter plekke van Troprijt 7 rond 1832 uit heide, moeras en wei- en bouwland. Beiden hoeven zijn gelegen aan de oude Bredase Baan, lang de verbindingsweg tussen Bladel en Bergeijk. Mogelijk dat de eigenaar als 'tapper' daar veel profijt van had. Later bezit waarschijnlijk zijn zoon Jacobus Cornelis Aarts de gronden waarop later Troprijt 7 gebouwd werd.

De boerderij werd gebouwd op het reeds ontgonnen stuk land en was met zijn rug gekeerd naar de 'Hapertse Heide' die in de jaren daarna volledig ontgonnen werd. Naar verluidt werd de eerste steen in 1906 gelegd. Onderzoek in het archief laat echter de datum 1923 op tekeningen als dienstjaar zien en in de tekst wordt dienstjaar 1922 vermeld als 'stichting' wat betekend dat de boerderij in 1921 gebouwd moet zijn. Vreemd genoeg verschijnt het gebouw ook niet op de kaart uit 1927 maar pas voor het eerst in 1952 op de Topografische kaart (afb. 11). Het pad dat echter in 1901 duidelijk op de kaart te zien (afb. 09) is en al eeuwen dient als ontsluiting van de velden aan de rivier moet de aanleiding geweest zijn voor de gekozen positie van de boerderij. De oorspronkelijke lange voorgevel (noord) zal op deze weg uitgekeken hebben. Omdat de boerderij relatief kort in zijn bouwgeschiedenis van oriëntatie is veranderd lijkt de oorspronkelijke positie gezien het snel veranderende landschap wat voorbarig geweest. In 1952 eindigt de weg op het erf zoals ook nu nog het geval is. In 1963 lijkt de weg doorgetrokken naar het achtererf tot dat op de kaart van 1973 de straat een scherpe bocht naar het zuiden kreeg. De doorgetrokken weg op het erf lijkt overeen te komen met de weg naar de brug over de Aa die op de oorlogskaart (afb. 21) te zien is. Op de kaart van 1927 is overigens ook al een weg in zuidelijke richting zichtbaar die later weer op de kaart verdween (afb. 10). Het huis dat daar bij staat lijkt niet op de plek te staan van onze boerderij. Zo lijkt de indruk te ontstaan dat het landschap rond Troprijt 7 elk decenia een ander uiterlijk en ordening heeft gehad en pas bij de ruilverkaveling in 1974 gestabiliseerd werd¹. De naam werd toen definitief Troprijt wat eerder Groot Terkooijen of Terkooijenhoef bekend stond.

Het erf zoals dat nu bestaat wordt nog steeds gedomineerd door de oude boerderij die met zijn huidige voorgevel in het verlengde staat van de ontsluitingsweg. De secundaire gebouwen staan allen haaks op de as van het oudste gebouw. De noordelijke stal is als eerste vermoedelijk nog voor de oorlog haaks aangebouwd. De jongste gebouwen (3-4) en de open kapschuur (2) staan los en op korte afstand van het hoofdgebouw. Op het erf staat nog een van de twee oude bomen op korte afstand van de zuidgevel. Delen van het erf rond de boerderij zijn bestraat. Aan de noordzijde is een eenvoudige tuin ingericht en aan de oprit staat de oude waslijn

¹ De betreffende percelen die door de ruilverkavelingswet verdwenen zijn opgetekend in de akte die Dhr. Tappel mij in kopie aanleverde.

ART. 1824 EIGENAAR ..... MEDE-EIGENAREN .... VRUCHTGEBRUIKER, ERFPACHTER, RECHT VAN OPSTALHOUDER, OF REZITTER VAN HET RECHT VAN GEBRUIK EN BEWONING		N A A M H A R K		V O O R N A M E N H E N D R I K U S	
FOLDER, GEHUCHT of plaatselijke benaming. (Straat, gracht		VERWIJZING NAAR het kadastrale plan. het regis- ter van over- schrijving (hypo- theken.)		SOOFT VAN GROOTTE	
TOEGANG. ing der fischschiet- arde per hektare, vermin- d met den per hektare aasaden atrek weg na der- en dijklasten.		ing per hektare van den rek wegens polder- en lasten.		WAARD EN VRIJDOM VRIJD.	

17. Boerderij Latestraat 14, Netersel uit 1927 Jac. van Gils (arch.) (gemeentelijk monument). Google Maps.

18. Zicht op oude voorgevel waartegen een portaal, overkapping en stal gebouwd zijn. JvL 2015.

die gemaakt is van oude betonnen hekpilasters.

Het gebied lag op het eind van de de oorlog op de route van de Engelse bevrijders die vanuit de richting van Postel naar het noorden trokken. De boerderij was toen van Dhr. Toon Stark en is door tijdens de doortocht beschadigd geraakt wat nu nog te zien is aan de kogelgaten in voornamelijk de oostgevel.

1.2 Bouwgeschiedenis

Fase 1 (1921): De boerderij Troprijt 7 moet gezien de oorspronkelijke hoofdvorm, uiterlijk en materiaalgebruik in het eerste decenia van de vorige eeuw gebouwd zijn als ontginningsboerderij. De boerderij is door Hendrik Stark (1863 Didam) en zijn vrouw Elisabeth Maria Diesveld (1875 Didam)² gebouwd als middelgrote traditionele maar voor de tijd moderne langgevelboerderij in de typerende Belgische bakstenen. Het heeft balkdragende muren en een kap van hollandse spanten op draagbalken met standvinken. Het volume is oost-west gericht en was langs het pad gelegen dat vanaf Groot Terkooijen naar de rivier de Aa liep. Het woonhuis had een huiselijke kamerstructuur met kelder en opkamer. De formele voorgevel aan de noordzijde heeft waarschijnlijk een tweetal zesruits vensters gekend waartussen de voordeur gelegen was. De rest van de oorspronkelijke voorgevel zal waarschijnlijk redelijk gesloten geweest zijn. Deze gevel is nu door een stuclaag aan het oog onttrokken. Betreft de hoofdvorm, schaal en materialisering kan Troprijt 7 in zijn oorspronkelijke verschijning vergeleken worden met het gemeentelijk monument Latestraat 14 in Netersel (afb. 17). Het woonhuis was globaal gezien in vijf kamers gedeeld en naar de voordeur ontsloten met een gang (afb. 15). De keuken lag op de zuidkant. Van hier uit waren de kleine (slaap)kamer en de kelder en opkamer bereikbaar. Ook was er vanuit de keuken een grote vaste trap naar de zolder waar twee kamers aan de westelijke kopgevel waren getimmerd. De stal was gezien de lage deurtjes in de zuidgevel de loopdeur op de kop en het ontbreken van grote staldeuren hoogstwaarschijnlijk vanaf de oorsprong van het hollandse type met een middenvoergang. Het hooi werd vanaf de westelijke kopgevel van buiten aangevoerd. De deel was nog niet overdekt.

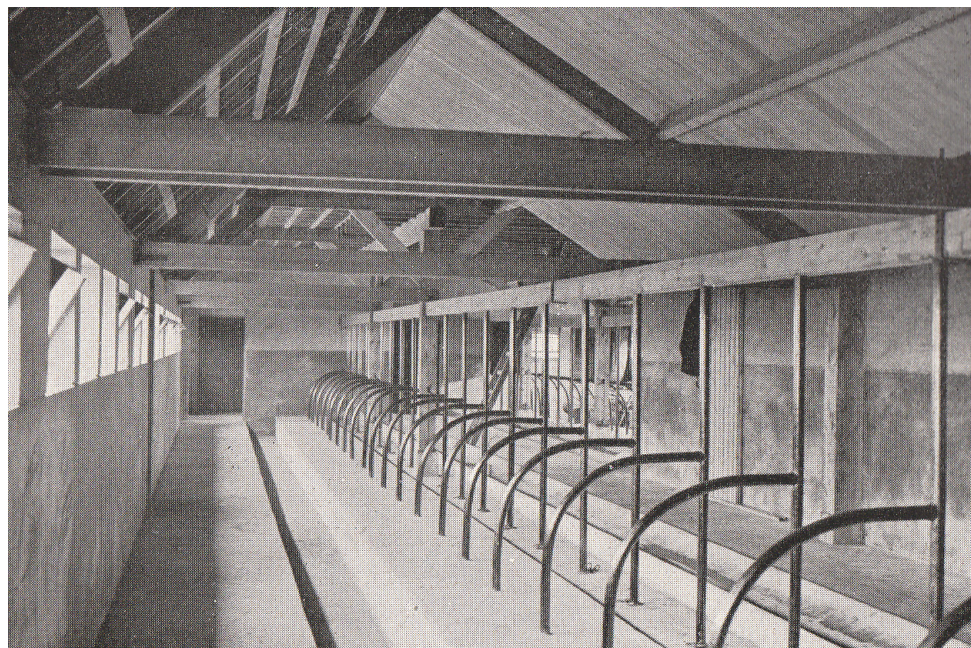
Fase 2 (1925):

De eerste veranderingen aan het huidige gebouw was de verlenging van het bedrijfsgedeelte. Deze bouwactie kan samenvallen met de notitie in art. 1824 volgnr. 65 dat Hendrikus Stark 'aanbouwd'. Hiermee werd aan de stal een overdekte deel met tas- en bergruimte gerealiseerd. Het volume is wat breder maar met een nagenoeg gelijke baksteen opgetrokken. Deze ontwikkeling is kenmerkend voor de brabantse langgevelboerderij die zich als type ontwikkelde door het aaneensluiten van gebouwen. In deze is Troprijt een late variant van deze gedachte. Er zijn overigens meerdere boerderijen bekend waarbij een modernisering en uitbreiding voorbereid werd en mogelijk door een tekort aan financiering pas later voltooid werden.

²

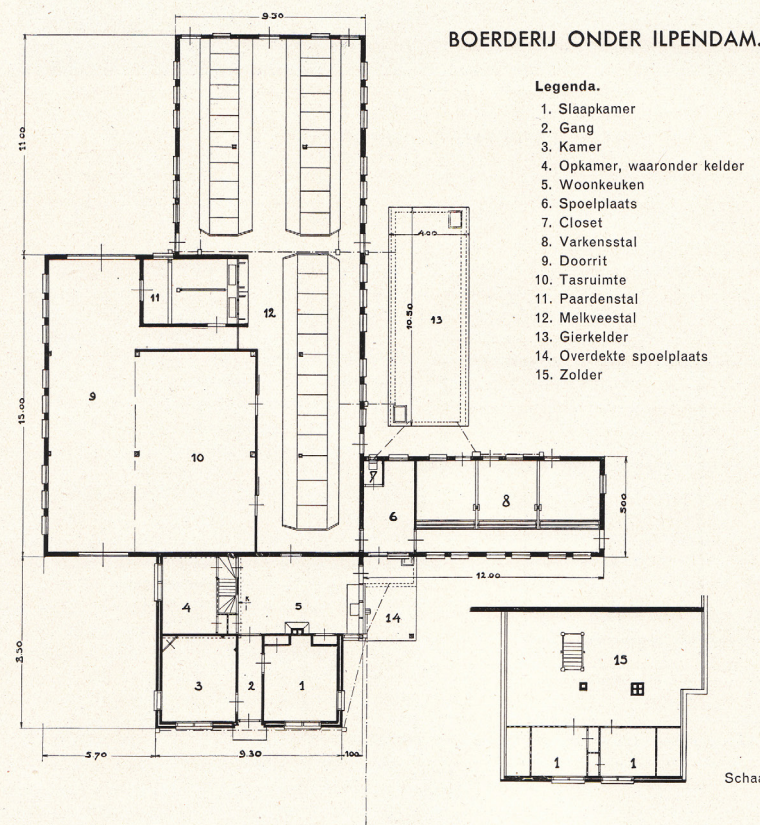
MyHeritage.nl

19. Veestal met standafscheidingen. Nederlandsche Heidemaatschappij, Boerderijen in Nederland 1941

Plaat VI

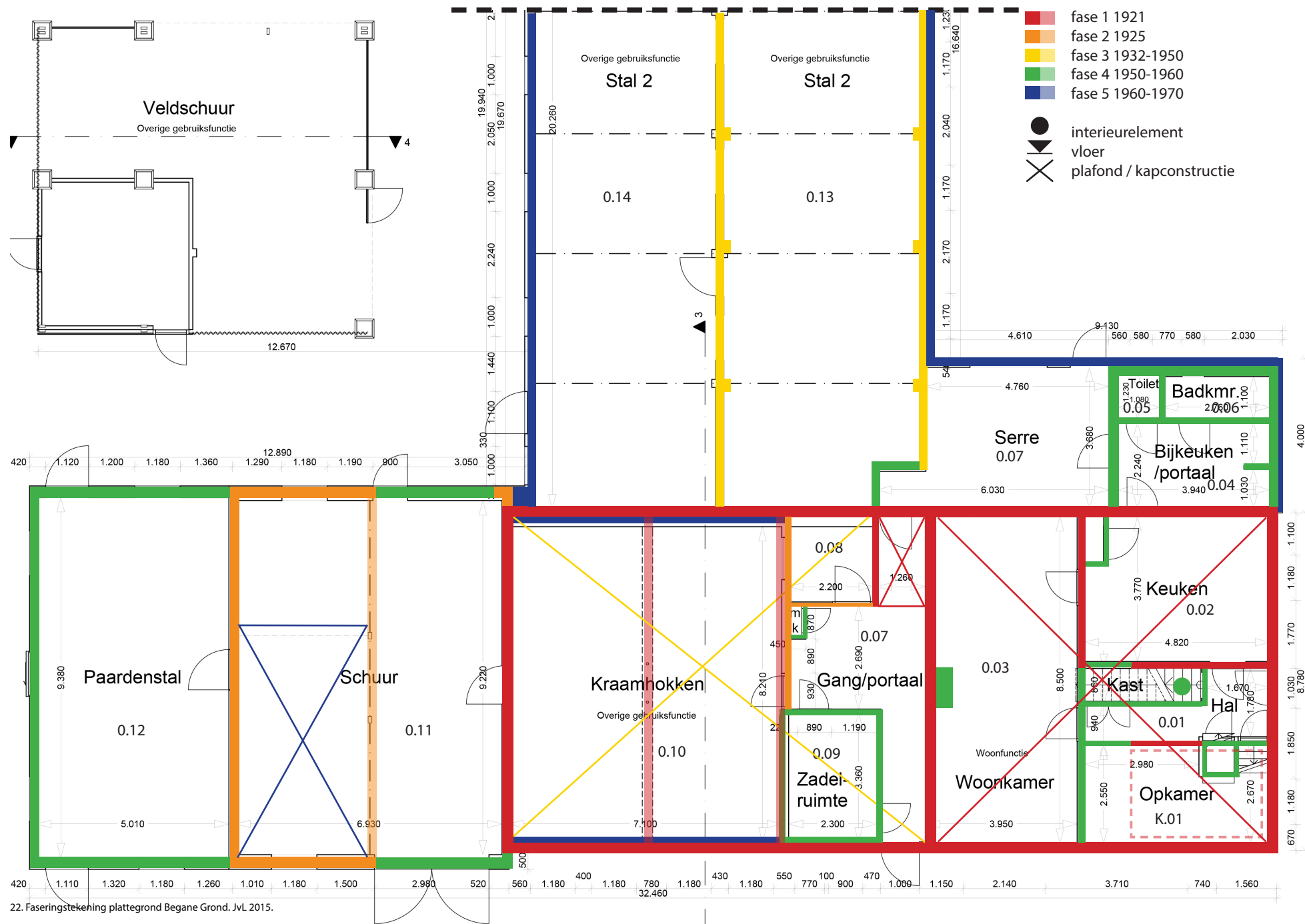
52

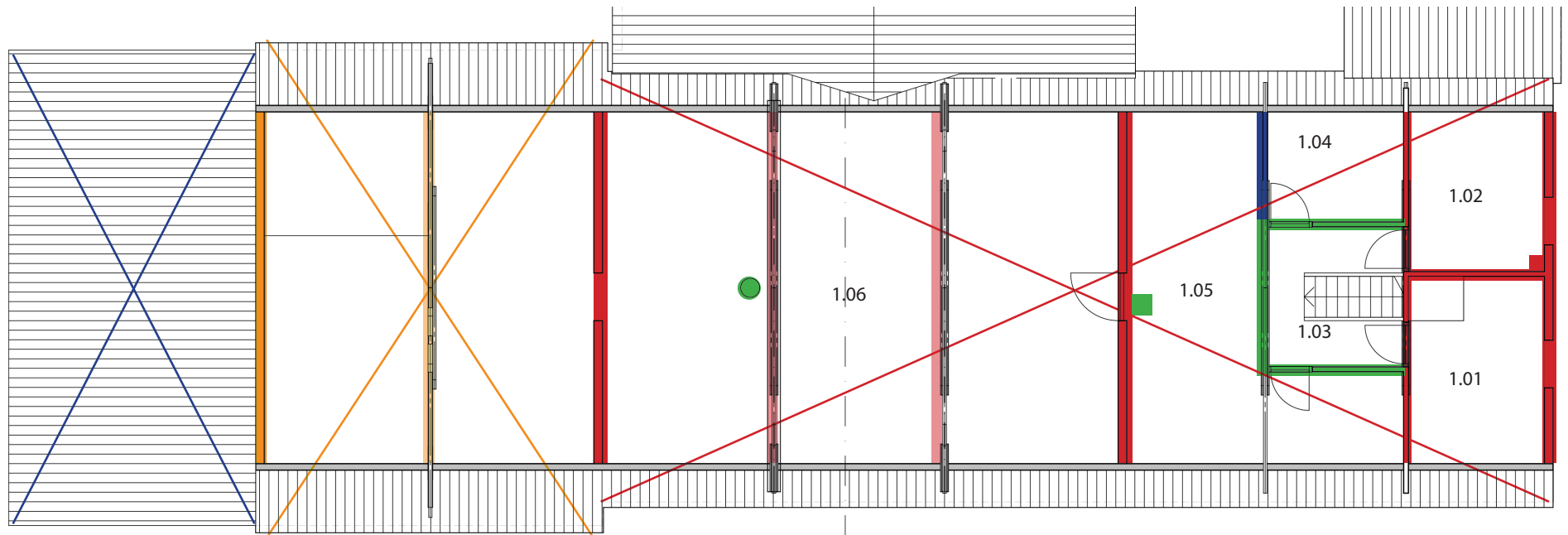
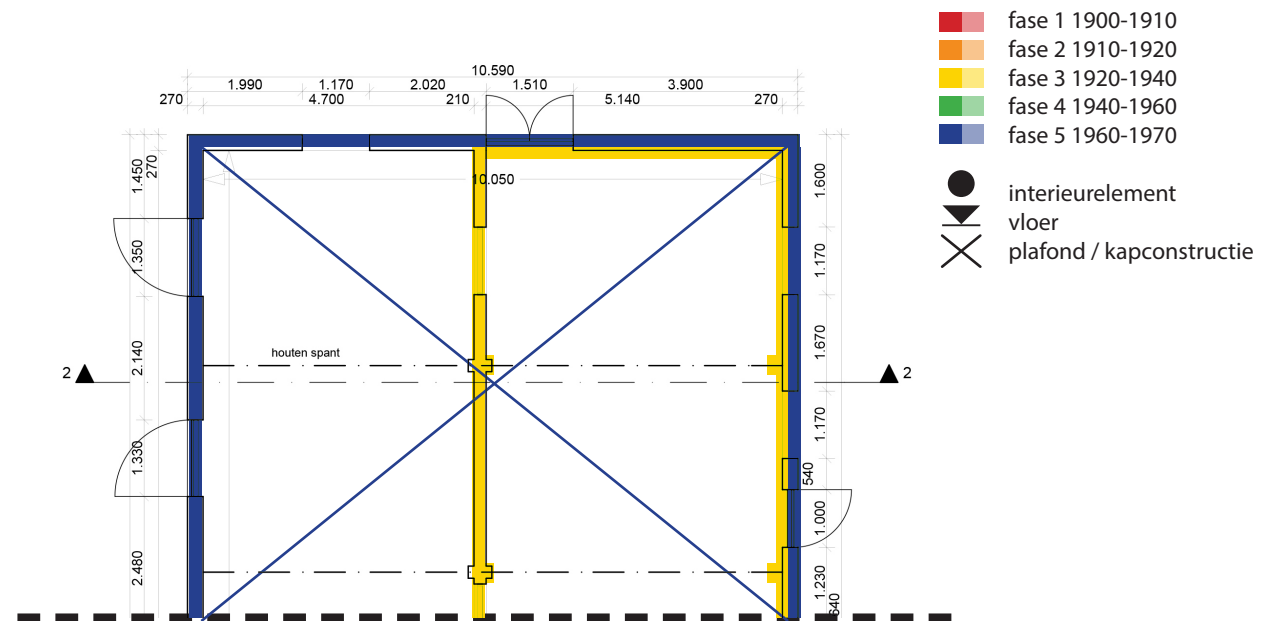
20. Modelboerderij in Ilpendam zoals door de Ned. Heidemij in Nederland als voorbeeld werd aangedragen. Nederlandsche Heidemaatschappij, Boerderijen in Nederland 1941

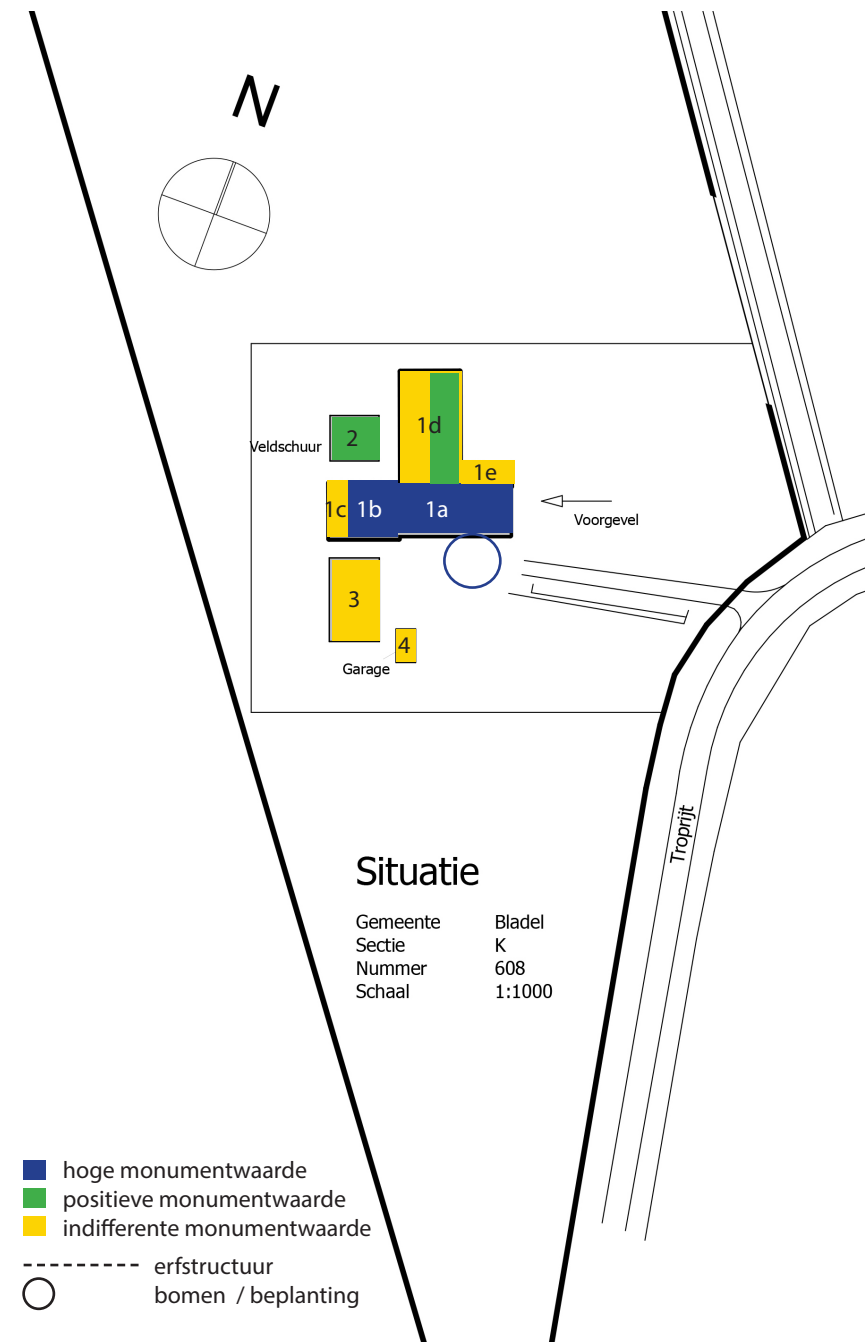

23. Faseringstekening plattegrond Verdieping. JvL 2015.

24. Waarderingstekening 'ensemble'. JvL 2015.

2 Bouwhistorische beschrijving / Waardestelling

2.1 Wettelijke bescherming:

De boerderij Troprijt 7 te Bladel is niet geregistreerd als gemeentelijk- of rijksmonument. Ondanks dat gemeente Bladel of het rijk het pand niet op de monumentenlijst heeft geplaatst ziet men in dat het pand wellicht cultuurhistorische waarden bezit en een onafhankelijke deskundige beoordeling wenselijk is.

Naast het gebouw is de boom naast de boerderij wel als monumentaal aangeduid en valt de boerderij in het gebied dat als archeologisch waardevol is aangeduid. Dat valt op de cultuurhistorische Waardenkaart van provincie Noord-Brabant af te lezen.

Doordat het gebouw niet op een monumentenstaus geniet ontbreekt een externe of 'contextuele' waardestelling. Deze omschrijving vindt u in 2.2. Daarnaast wordt er van het hoofdgebouw 'de boerderij' onderworpen aan een 'interne' waardestelling.

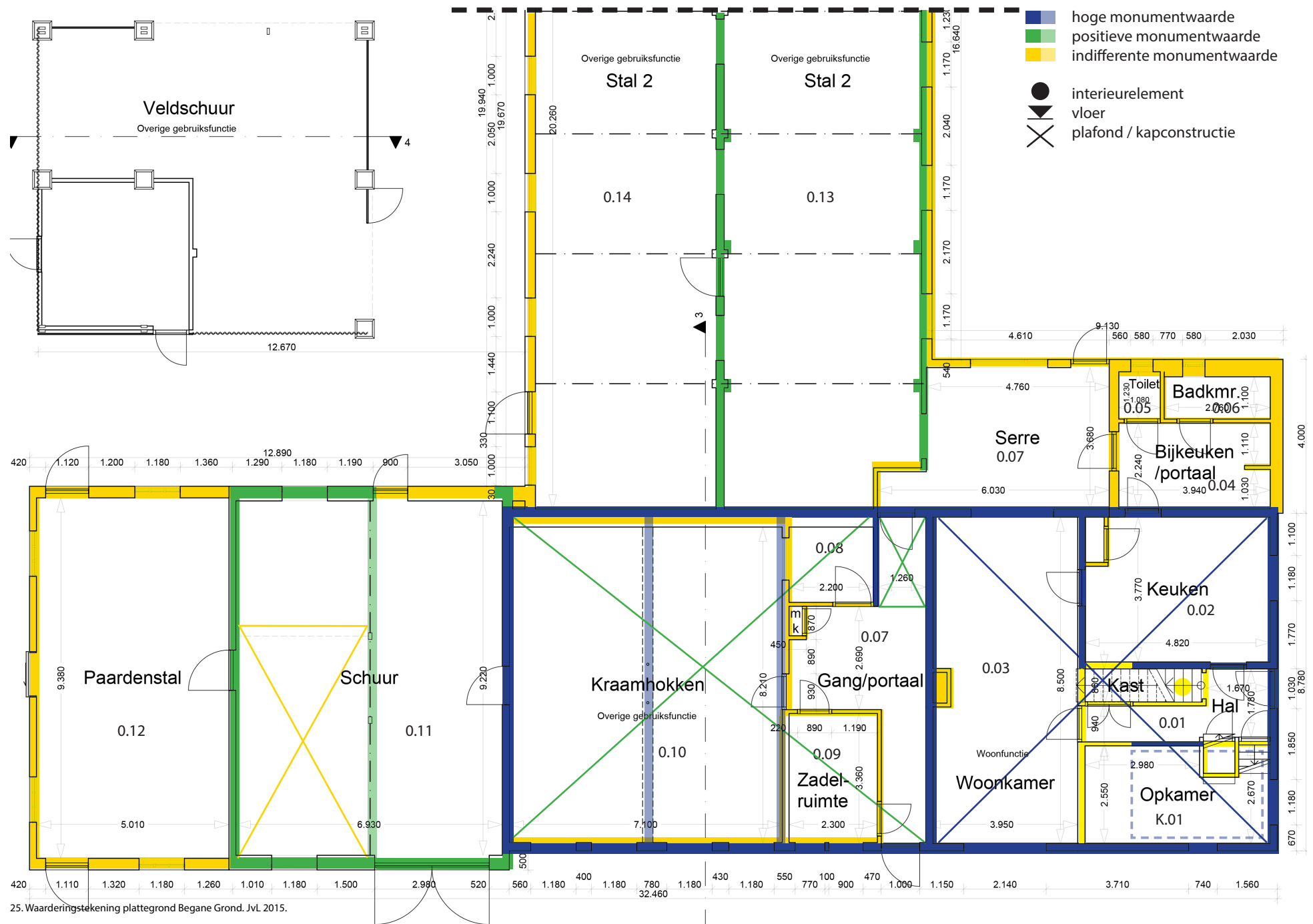
Na de bouwhistorische opname van 23 juli 2015 is het perceel en het gebouw in dit rapport beschreven. Dit heeft geleid tot een 'interne' waardestelling volgens de criteria die de overheid hiervoor hanteert. In de waardestelling zijn de monumentwaarden van het perceel en de panden onderling vergeleken en geclassificeerd als hoge (behoud noodzakelijk), positieve (behoud wenselijk) of indifferente monumentwaarden (aangepaste vervanging mogelijk).

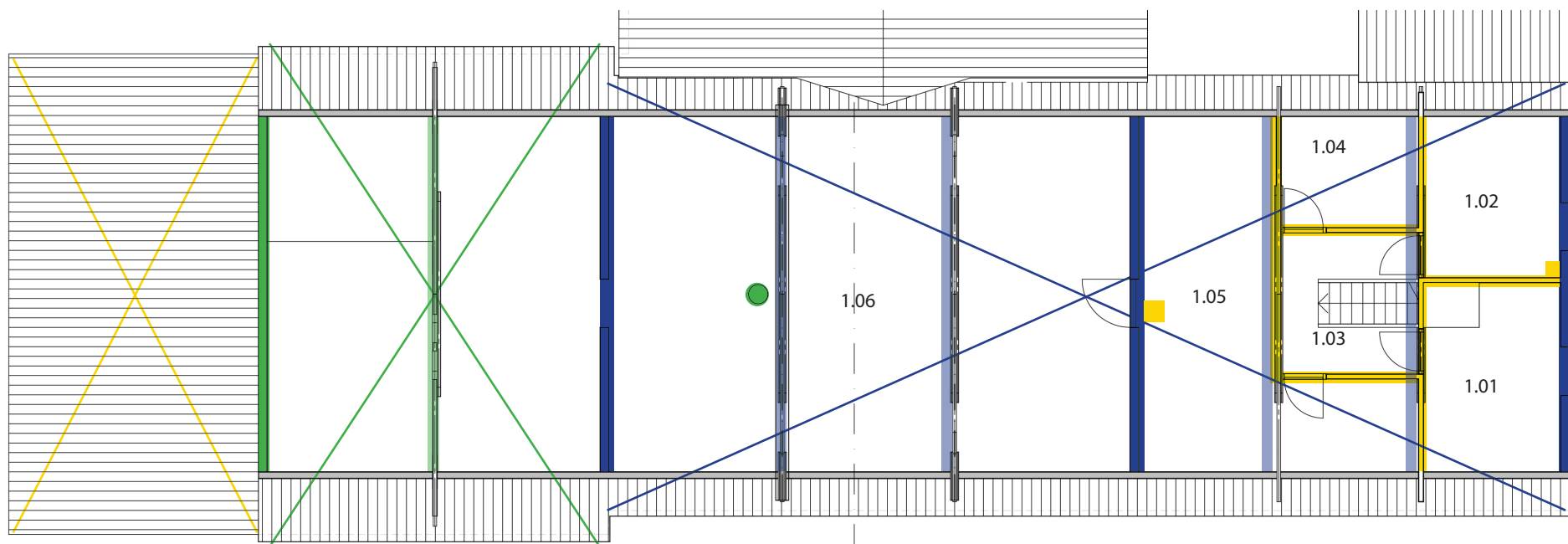
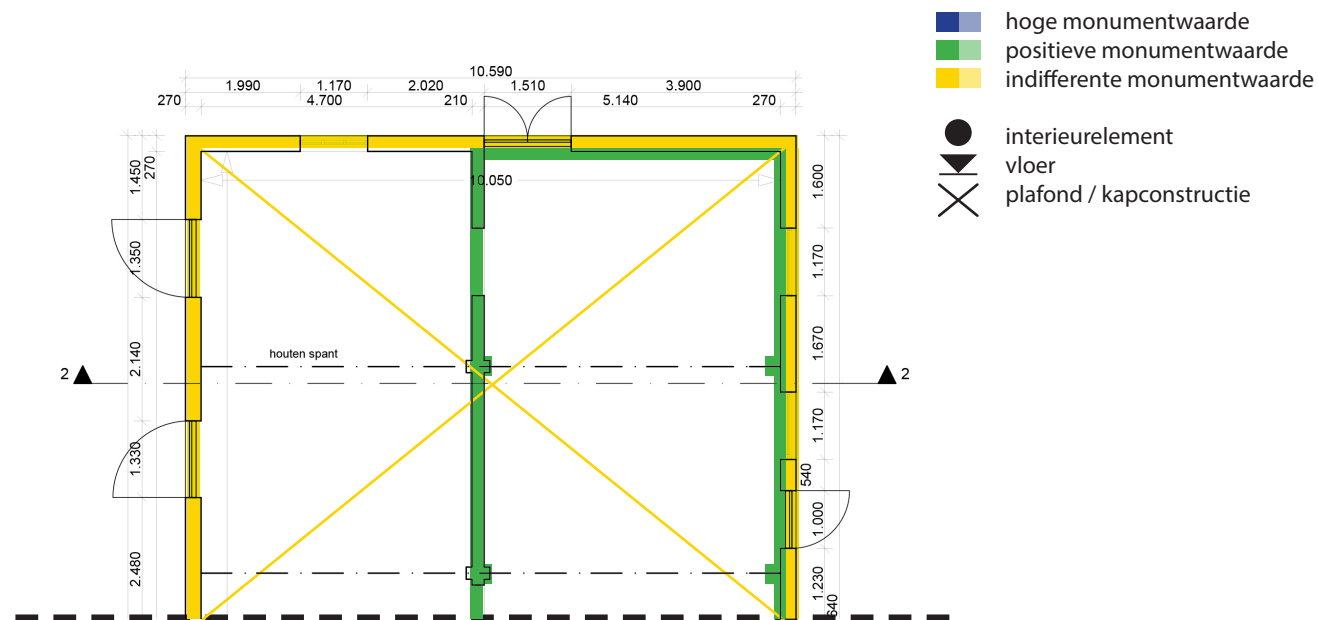
De waardestelling is voor deze quick scan opgenomen in de beschouwende en beschrijvende tekst. Bijbehorend aan de tekstuele waardestelling zijn representatietekeningen in dit rapport opgenomen (afb. 24-26). Deze tekeningen bieden een inzichtelijk handvat om de tekstuele waardestelling te begrijpen maar kunnen nimmer los van de tekstuele waardestelling geïnterpreteerd worden.

2.2 Externe waardestelling:

Boerderij Troprijt 7 is van cultuurhistorisch belang vanwege zijn getransformeerde vorm van langgevelboerderij naar kortgevel met haaks aangebouwde groepstal uit beton/cementsteen. Relatief vroeg in zijn geschiedenis is de boerderij aangepast door de ontwikkelingen in de landbouwgeschiedenis die onder andere door o.a. de Heidemij, werden gepropageerd. Daarbij heeft men naast de omvorming van het bedrijfsgedeelte het woonhuis omgevormd naar de bijbehorende 'woonmode'.

32.460

26. Waarderingstekening plattegrond Verdieping. JvL 2015.

27. Zicht op het gebouwencomplex vanuit het oosten. JvL 2015.

29. Kapschuur gezien vanuit het noorden. JvL 2015.

28. Zuidwestzicht op het gebouwencomplex. vlnr. de kapschuur de oude boerderij en de laatst gebouwde stal en garage. JvL 2015.

30. Garage gezien vanuit het noorden. JvL 2015.

31. Interieur van de open kapschuur, gebouw 2. JvL 2015.

32. Interieur van gebouw nummer 3. JvL 2015.

2.3 Interne waardestelling:

2.3.1 Situatie en context en bijgebouwen

Het erf van Troprijt 7 bestaat uit de door de oude vooroorlogse boerderij die met zijn huidige voorgevel in het verlengde staat van de ontsluitingsweg (1). Dit oudste gebouw is betreft de bebouwingen op het erf het meest waardevol te noemen (*hoge monumentwaarden*). Het gebouw is oost-west gericht en heeft een niet waardevolle latere 'afhang' aan de achterzijde. Hoewel de oorspronkelijke voorgevel aan de noordzijde was gelegen is de huidige voorzijde aan de oostzijde gelegen. De secundaire gebouwen zijn allen van een latere datum en zijn allen haaks op de as van het oudste gebouw geplaatst. Het meest opvallend is de rechter aanbouw die mogelijk eind jaren '60 vergroot is. Daarbij is een oudere stal die, vermoedelijk nog voor de oorlog haaks op het hoofdvolume is aangebouwd aan het oog onttrokken. (Dit gedeelte wordt in de volgende onderdelen beschouwd als onderdeel aan het hoofdgebouw.). Achter de 'haakse schuur' staat een open houten kapschuur (2) verdeckt opgesteld (afb. 29 & 31). De geringe afstand tot het hoofdgebouw is waarschijnlijk te wijten aan de verbreding van de haakse schuur tegen het hoofdvolume. Het gebouw is opgebouwd op prefab poeren. De naaldhouten onderdelen zijn verbonden door bouten en moeren. De draagconstructie bestaat uit een zestal dubbele stijlen die rechtstreeks aan de spantbenen verbonden en afgeschoord zijn. Daar overheen is een gordingenkap met golfplatendak gelegd. Later is er in een hoek een koestal gemetseld. Het kan zijn dat de schuur na de oorlog een vervanger is van een verdwenen bijgebouw.³ *Het casco van het gebouw heeft een positieve monumentwaarde.*

Aan de ander zijde van het hoofdgebouw staan op korte afstand een stal en garage (afb. 38, 30 en 32. Beiden lijken door hun verschijningsvorm gelijktijdig of kort na elkaar te zijn gebouwd, waarschijnlijk door de vorige eigenaren fam. Frijters. De gevels hebben baksteen gevels in een wildverband en een dak van (asbesthoudende) golfplaten met ventilatiekokers. De sobere gevels hebben gevelopeningen met betonvensters en houten opgeklampte deuren. De garage heeft een metalen kanteldeur. In de vloer van de stal is de stal-inrichting nog te zien. De constructie bestaat uit naaldhouten spanten waaronder ooit een plafond is aangebracht. De binnenwanden zijn van kalkzandsteen blokken. *De relatief recente stal (3) en garage (4) hebben een geringe bijdrage aan het erf en zijn qua materiaal en uitvoering niet bijzonder of karakteristiek te noemen, vandaar dat er indifferente monumentwaarde aan deze gebouwen wordt toegekend.*

Op het erf staat nog een van de twee oude bomen op korte afstand van de zuidgevel. Deze boom is de enige hoog waardevolle erfbeplanting die nog op het erf te vinden is. Die waarden heeft de boom te danken aan zijn verwachte hoge leeftijd en de relatie die ze heeft met de boerderij. Door de boom wordt de boerderij tevens aangenaam met het landschap verbonden. De bestratte delen van het erf zijn uiterst doelmatig aangelegd. Asphalt- en betonvlakken worden afgewisseld met klinker en tegelbestrating. De lijn van de asphaltweg (oprit) is een logische opeenvolging van de straat en vermoedelijk in de tweede helft van de 20e eeuw aangelegd. De materialen van de bestratingen zijn geen van allen waardevol te noemen en daarmee van een indifferente monumentwaarde.

3

Met Marshall-hulp zijn na de oorlog veel bijgebouwen in het buitengebied herbouwd.

33. Zuidgevel. JvL 2015.

35. Oostgevel met ingetekend de oorspronkelijke gevelopeningen. JvL 2015.

34. Detail van zuidgevel met oude (varkens)deurtjes (gele stippellijn). JvL 2015.

36. Zuidgevel met de oorspronkelijke gevelopeningen ingetekend. In het rechter vlak is de oorspronkelijke keukendeur te herkennen. JvL 2015.

2.3.2 Exterieur gebouw 1: Boerderij

2.3.2.1 Bouwmassa

Gebouw 1, te noemen de 'boerderij' bestaat uit een eenlaags volume met zadeldak. Het woonhuis aan de oostzijde wordt gekenmerkt door twee schoorstenen. Midden op het stalgedeelte prijkt een asbesthoudende ventilatietoren. Het schuurgedeelte aan de oostzijde (1b) is breder gebouwd dan het oudere deel (1). Aan de westkant is een latere fase een zogenoemde 'afhang' aangebouwd (1c). Aan de noordzijde is in twee bouwfases een stal met flauw hellend zadeldak aangebouwd (1d). Op het dak prijken ventilatietorens. In de nooroostelijke hoek is een aanbouw met berging- / wasvoorzieningen aangebouwd (1e). Tussen stal en berging is het terras met een golfplatendak overkapt. Beiden hebben vanaf de dakvoet van de oude boerderij een flauw hellend lessenaarsdak.

De oude boerderij die herkenbaar is door de oorspronkelijke langgestrekte vorm is voor het complex van hoge monumentwaarde. De later aangebouwde breder schuurgedeelte dat naar voorbeeld van het oudste gedeelte gebouwd is heeft positieve monumentwaarden. De asbest ventilatievoorziening op het dak is door zijn bijzondere vorm van positieve monumentwaarde. De westelijke afhang en noorderlijke aangebouwde berging en overkapping zijn van indifferente monumentwaarde. Het haaks aangebouwde stalgedeelte is in zijn huidige vorm van weinig waarde. De oudere kern die hierin opgenomen is is door zijn uitvoering in de beton- zandsteen en als uiting van een vroege stalverbetering naar voorbeeld van de Heidemij, van een positieve monumentwaarde.

2.3.2.2 Gevels

Door de complexe vorm van het geheel wordt bij de concluderende beschrijving van de gevels gebouw 1 in de subonderdelen behandeld.

1a 'woonhuis en stal':

De steense gevels van bouwdeel 1a zijn in Belgische rood-oranje baksteen en kalkmortel in kruisverband opgetrokken en aan de dakvoet rondom aan langsgevens voorzien van een bloktand- en dubbele muizentand-fries (afb. 37). De korte gevels hebben een enkele bloktandfries. Bij gevelopeningen wordt de muur doorgaans beëindigd door drieklezen in de koppenlaag (oud systeem). Daarnaast is voornamelijk op de hoeken de drieklezoor in de strekkenlaag toegepast. Delen van de gevels zijn later met een cementvoeg opgevoegd wat een slechte uitwerking heeft op de bakstenen. Balken en vloeren zijn verankerd door gesmede schootankers. Het dak is gedekt met voornamelijk blauwe muldenpannen. Op de nok zijn een tweetal schoorstenen geplaatst die beiden later vervangen zijn. Opvallend is dat er door verbouwingen bijna geen enkele gevelopening zich meer op de oorspronkelijke locatie bevindt.

Het meest opvallend is de oostgevel die nu gezien kan worden als de voorgevel. Op afbeelding 35 zijn de oorspronkelijke gevelopeningen ingetekend. Men heeft op de begane grond het oude voordeurkozijn met geprofileerd kalf van de noordgevel hergebruikt. Daarvoor

37. De combinatie van een bloktand en muizentandfries. Het grijze voegwerk is een latere aanpassing. JvL 2015.

38. Kogelgaten in het metselwerk van de oostgevel. JvL 2015.

39. De oorspronkelijke westgevel is nu een binnengevel. JvL 2015.

41. De noordgevel in de stal 0.13 met afleesbaar en dichtgezette deuropening. JvL 2015.

40. Delocatie van de openingen in de oorspronkelijke voorgevel. Ertussen een bouwspoor dat duidt op een latere toegang. JvL 2015.

42. De noordgevel in de stal 0.14 met afleesbaar een dichtgezette deuropening. JvL 2015.

43. De zuidgevel van bouwdeel 1b en 1c. JvL 2015.

44. De noordgevel van bouwdeel 1b. JvL 2015.

is een venster verplaatst naar de locatie waar zich eerder het kleine opkamervenster bevond. Het kozijn is evenals het rechter kozijn ingekort om een symmetrisch beeld te geven. De opkamervloer wat daarvoor maatgevend. Op de oude foto (afb. 05) is te zien dat de oude zesruits schuiframen verbouwd zijn tot 4 ruits klepramen met structuurglas in de bovenlichten. Later zijn de kozijnen en de voordeur vervangen. De voordeur is hergebruikt als binnendeur van de overkapping naar de stal. De originele vensters zijn nog wel aanwezig op de verdieping. Naar oude kleurstellingen is niet gezocht. In het metselwerk zijn veel sporen te zien van het geweervuur van de laatste dagen van de tweede wereldoorlog.

Ook de zuidgevel is getekend door het gebruik in de tijd (afb. 33,34 & 36) Vanaf de sprong in de gevel zijn in de gevel diverse betonnen stalramen en een ventilatierooster opgenomen. Deze ingreep past bij de stalverbeteringen in het interieur. Voor deze vensters zijn de varkensdeurtjes opgeofferd. In de gevel zijn de gehengduimen hiervan nog aanwezig. De aanwezige kleur daarop laat doorschemeren dat de staldeuren in een helder groen geschilderd moeten zijn geweest. Voor de gevel ligt de originele betonplaat voor de afdekking van de gierkelder. De afdichtplaat heeft een rood pigment in het beton waardoor deze een steenkleur heeft. De getoogde loopdeur naar de 'voorstal' zit nog op de oorspronkelijke plek. Het keukenraam daarnaast is verschoven en van formaat gewijzigd. De hanekamstrek in het metselwerk toont de oude positie. Op de oude foto van ca. 1970 is hier een ouder kozijn te zien waardoor we kunnen aannemen dat het huidige kozijn het derde is op deze plek. Vermoedelijk is een gekoppeld zesruits schuifvenster de oorspronkelijke uitvoering. De keukendeur naast het raam is dichtgezet toen er in het interieur grote wijzigingen zijn doorgevoerd. Verstoord metselwerk dat inmiddels door de tijd heen vervaagd is laat dat zien. In de rechter onderhoek is een gietijzeren kelderlicht geplaatst onder een segmentboog. De toepassing van dit type raam komt doorgaans enkel voor in stalgedeelten van boerderijen. Hiervan is geen andere referentie voorhande.

De oorspronkelijke westgevel van 1a is reeds decennia opgenomen in het interieur door de eerste uitbreiding van de boerderij, bouwdeel 1b (afb. 39). De gevel heeft in het midden twee getoogde deuren boven elkaar. Een voor de voergang en een voor het tassen van het hooi. De laatste is later verlaagd. In de gevel zijn diverse gaten zichtbaar die duiden op ventilatiegaten en het opleggen van balklagen.

De noordgevel is de oorspronkelijke voorgevel. De gevelopeningen van het woonhuis zijn deels aan het zicht onttrokken door de later gebouwde berging. Aan de verstoringen en de overgebleven hanekamstrek in het metselwerk onder de overkapping is te zien dat er een centrale deur heeft gezeten met aan weerskanten een venster (afb. 40 & 44). De verstoringen tussen de deur en het raam lijken op een latere doorbraak in de vorm van een deuropening. De noordgevel ter hoogte van de stal wordt door een pleisterlaag grotendeels aan het zicht onttrokken. Het is moeilijk zichtbaar welke openingen oorspronkelijk zijn of later zijn ingebroken. In het portaal is een kozijn geplaatst (hergebruikt schuifvenster van woonhuis) dat de oude voordeur bevat die op de oude foto van ca. 1970 te zien is. Daarnaast in ruimte 0.13 een opgeklampte deur en daarnaast een dichtgezette deuropening (afb. 41). De deuropening in ruimte 0.14 (afb. 42) is later ingebroken, evenals het driedelig betonraam. De oorspronkelijke indeling blijft gissen.

De gevels van bouwdeel 1a zijn door latere ingrepen sterk gewijzigd. Deze ingrepen zijn

45. Gebouwdeel 1c, de afhang. JvL 2015.

47. Gebouwdeel 1d gezien vanuit het noordoosten. JvL 2015.

46. Detail van de huidige westgevel. JvL 2015.

48. Gebouwdeel 1d gezien vanuit het noordwesten. JvL 2015.

49. Vroegere buitenzijde van de haakse stal. JvL 2015.

50. De aansluiting van bouwdeelen 1a, 1b en 1d. Op de nok de vormgegeven asbesthoudende ventilatievoorziening JvL 2015.

indifferent waardevol te noemen ten opzichte van het oorspronkelijke casco en gevelopeningen.

De gevelvlakken van gebouwdeel 1a kunnen met hoge monumentwaarden gewaardeerd worden. De verschillende gevelopeningen daarbinnen de oorspronkelijke gevelvlakken zijn daarin indifferent. De twee vensters op de verdieping en de verplaatste gevelopeningen op de begane grond in de oostgevel en de beschadigingen door geweervuur (afb. 38) vormen een belangrijk aandeel in het verhaal van deze boerderij en zijn met hoge monumentwaarde te waarderen.

1b 'schuur':

Het schuurgedeelte van de boerderij is relatief kort na de bouw van gebouwdeel 1a gebouwd. De gevels zijn in een gelijke uitvoering gemaakt (afb. 43-44). De zuidgevel heeft ter plaatse van het latere betonvenster een kleine opening gehad, mogelijk een halfrond gietijzer venster. De grote deeldeuren zijn evenals de rechter hoek daarnaast later gebouwd. Oorspronkelijk zaten de deuren in de noordgevel die daarbij met baksteen gedicht is en voorzien is van een loopdeur. Ook in deze gevel is een betonnen stalraam ingebracht. De westgevel heeft een rond venster in top en is tot ca. driekwart met cement bezet. De dakrand maakt duidelijk dat het dak ooit herdekt is waarbij de bovenste laag stenen is hermitseld. In het interieur (0.11) is te zien dat deze gevel oorspronkelijk twee deuropeningen aan de zijkant had die later vervangen zijn door de huidige deuropening in het midden. De uitvoering van de gevels van bouwdeel 1b zijn uiterst sober maar naar voorbeeld van het oorspronkelijke gebouw gemaakt.

De uitvoering is echter slordiger en de latere ingrepen zijn minder fraai waardoor dit bouwdeel in tegenstelling tot 1a positieve monumentwaarden krijgt.

1c 'afhang':

De gevels van de afhang zijn uitgevoerd in een halfsteens metselwerk in een afwijkende roodpaarse steen (afb. 45). Het lessenaarsdak is gedekt met golfplaten. De deuropeningen zijn afgedekt met een betonlatei en de deuren zijn van hout. De stalramen zijn van een gelijk type betonvenster zodat aangenomen mag worden dat dit bouwdeel opgetrokken is bij de stalverbeteringen aan de oude bouwdeelen 1a en 1b.

De afhang is een logische uitbreiding aan een brabantse boerderij. Ook de vorm is zeer kenmerkend.

De geringe ouderdom en de weinig bijzondere uitvoering maken dat de monumentwaarde indifferent is.

1d 'haakse stal':

De gevels van de stal die haaks op het oorspronkelijke boerderij staat is opgebouwd in een halfsteens metselwerk met roodpaarse steen (afb. 47-48). Met deze gevels heeft men een ouder bouwdeel uit beton- of kalk-zandsteen omtrokken. Dit is te herkennen aan de diep liggende betonnen driedelige stalvensters. Onder het afdak bij de woning is de oude gevel deels in het zicht en met cement bezet. Ook is bij de verbouwing van de gevels het oorspronkelijke dak is daarbij vervangen door een flauw hellend zadeldak van golfplaten. Op de nok prijken een tweetal ventilatiekokers. In de oostgevel van dit bouwdeel. De deuren zijn van kraaldelen. in de noordelijke kopgevel is een dubbele deur opgenomen.

De buitengevels van gebouwdeel 1d kunnen deels opgevat worden als voorzetwand en

51. Aanbouw 1e met rechts het afdak. JvL 2015.

53. De aansluiting van bouwdeel 1e op 1a (links).

52. Bouwdeel 1e staat onprettig in lijn met de oude 'tweede' voorgevel. JvL 2015.

54. Afdekplaat van de gierput. JvL 2015.

55. Boven de keldertoegang is de originele balklaag te zien. JvL 2015.

56. Kelder. JvL 2015.

zijn van een geringe monumentale waarde. De oude stal aan de binnenzijde daarentegen krijgt een positieve waarde door zijn vroege oorsprong en uitvoering in de betonsteen (afb. 49). De binnengevel die als buitengevel gezien kan worden is bij het interieur beschreven. De overige gevels van deze oude stal zijn door de nieuwere voorzetgevels aan het zicht onttrokken en kunnen enkel vanuit de binnenkant beoordeeld worden.

1e berging en afdak:

Aan de noordzijde zijn tegen de oorspronkelijke voorgevel een berging en later een afdak aangebouwd (afb. 51-53). De gevels van de berging zijn gemetseld in een halfsteens verband. De kozijnen zijn van hout en hebben keramieke dorpels. Het lessenaarsdak is gedekt met muldenpannen. In de oostgevel is dit bouwdeel nogal ongelukkig aangesloten op de oude boerderij. Mogelijk dat de huidige gevels om een oudere aanbouw zijn gemetseld of dat men uiteindelijk ook het plan heeft gehad om de oude oostgevel van 1a heeft willen voormetselen. Het afdak bestaat uit een houten wand met houten deur en aluminium kozijn. Het heeft een dak van kunststof golfplaten.

Beide bouwdelen zijn ongeschikt aan het hoofdvolume en dragen weinig bij aan de ruimtelijkheid van het geheel. Bouwdeel 1e heeft indifferente monumentwaarden.

2.3.3 Constructie

1a 'woonhuis en stal':

De draagconstructie van gebouw 1a bestaat uit steense balkdragende muren. Een brandmuur met verzwaringen over de volle hoogte scheidt de boerderij in een woon- en werkgedeelte (afb. 60). De wijze van funderen is niet bekend maar we kunnen derhalve uitgaan van een fundering in metselwerk met versnijdingen. Het woonhuis heeft een steenachtige kamerstructuur die qua verschijningsvorm in het midden van de vorige eeuw sterk van vorm veranderd is. De zoldering daarboven bestaat uit een houten balklaag met beschot (afb. 55). Ravelingen daarin tonen de oorspronkelijke locaties van de trap en schouwen.

In de zuidoosthoek van het huis is in de lengterichting van de smalle beuk een kleine kelder aangebracht (K.01). De wanden en vloer zijn steenachtig (afb. 56). De vloer naar de opkamer er boven is vermoedelijk van hout en voorzien van een recent verlaagd plafondje. De wanden zijn steenachtig en gestuct en de vloer is voorzien van recente keramische tegels. De kelder ligt vrij diep en is kleiner dan de bovenliggende opkamer die bij de verbouwing in het midden van de vorige eeuw vergroot moet zijn. Ook aan de vreemd geplaatste keldertrap is af te lezen dat deze van elders moet komen.

De stalruimte is voorzien van voorzetwanden (afb. 57). De relatief lichte houten balken zijn op de langsgevels opgelegd en dragen de houten balklaag die de stal van de oogstzolder scheidt. Deze balken zijn oorspronkelijk voorzien van houten stijlen langs de voergang. In de huidige situatie is een balk opgenomen in de muren van het oude melkhuys en een portaal, de andere balk is ondersteund door twee stalen kolommen. De beide balken dragen resp. de telmerken IIII en V (afb. 58). De betonnen vloeren met grupstalinrichting zijn van later datum.

57. Stal in 1a. JvL 2015.

59. Schaarspant op het woonhuis. JvL 2015

60. Brandmuur aan de woonhuiszijde. JvL 2015.

58. Ingemetselde balk met telmerk V. JvL 2015.

61. Verbeterde Holland spanten op de zolder boven de stal. JvL 2015

62. Telmerk III op blokkeel van spant. JvL 2015

63. Constructie van bouwdeel 1b. JvL 2015.

Onderdelen van de oorspronkelijke kamerstructuur de brandmuur en de twee lange draagbalken zijn van een hoge monumentwaarde. De overige muuronderdelen van het woonhuis en de latere zoldering in de stal zijn als getuige van de stalverbeteringen in het midden van de vorige eeuw van een positieve monumentwaarde. De voorzetwanden in de stal zijn indifferent.

De gordingenkap op het woonhuis wordt door een tweetal schaarspanten met dubbele trekplaat gedragen (afb. 59). De spantonderdelen zijn in naalddhout uitgevoerd en met bouten, moeren en nagels verbonden. Delen van de kap bij de brandmuur aan de noordzijde lijken later vervangen (oorlogs of stormschade?) De gordingenkap op de stal van 1a bestaat uit een tweetal verbeterde 'Hollandse' spanten met kreupele stijlen, blokkeels en een dubbele trekplaat (afb. 61). De spanten zijn op de gordingen afgeschoord. Ook deze spantonderdelen zijn in naalddhout uitgevoerd en met bouten, moeren en nagels verbonden. De spanten zijn met gehakte telmerken III en IIII gemerkt (afb. 62).⁴ Daaruit valt op te nemen dat de spanten op het woonhuis de nummers I en II moeten zijn. De volledige gordingenkap is van daksporen voorzien.

Al deze constructie onderdelen van gebouwdeel 1a die tot de oorspronkelijke opzet behoren zijn voor het pand van een hoge monumentwaarde. De kelder is als constructieonderdeel en karakteristieke ruimte in de boerderij van hoge monumentwaarde. De materialisering is echter van een indifferente waarde.

1b 'schuur':

De aangebouwde schuur heeft steens muren naar voorbeeld van gebouwdeel 1a. De ruimte wordt overspannen door een doorgelaste balk die gedragen wordt door twee standvinken (afb. 63). De onderdelen hiervan bevatten gehakte telmerken. Een van de twee stijlen is later door een stalen kolom vervangen. De spantconstructie draagt een houten balklaag tot aan de buitenmuur. De naalddhout gordingkap met daksporen is ingelegd in de buitenmuren en wordt in het midden ondersteund door een schaarspant met dubbele trekplaat. De spantbenen zijn in tegenstelling van de spanten van 1a enkel ondersteund door een schuine stijl. Het ontbreken van de schoren naar de gordingen maakt de kap overigens een zwakke constructie.

Al deze constructie onderdelen van gebouwdeel 1b hebben in vergelijking met 1a een positieve monumentwaarde. De recente houten zoldering is van een indifferente monumentwaarde.

1c 'afhang':

De muren zijn steens gemetseld. Het lessenaarsdak van de afhang bestaat uit een tweetal schuin geplaatste balken die vanuit een strijk balk aan de oude buitenmuur van 1b de gordingen t.b.v. het golfplaten dak dragen (afb. 64).

Deze onderdelen zijn niet bijzonder voor het boerderij complex en hebben daardoor een indifferente monumentwaarde.

1d 'haakse stal':

De 'haakse stal' is betreft de constructie in twee delen te beschouwen. Het oude deel bevindt zich aan

⁴ Deze merken werden gebruikt door de timmerlieden om een constructie elders te vervaardigen en uiteindelijk op locatie in elkaar te zetten.

64. Stalinterieur van 1c. JvL 2015.

66. In het nieuwere stalgedeelte zijn de oude buitengevels van 1a en 1e te zien. JvL 2015

65. Oude stal met nieuwe dakconstructie. JvL 2015.

67. Interieur van overkapping. JvL 2015

68. De binnengevel van de berging. JvL 2015

de binnenzijde. Het vormt het 'binnenblad van de oost en (deels) de noordgevel en ondersteunt in het midden in de langsrichting de kapconstructie. De muren bestaan uit een betonsteen en zijn in kruisverband gemetseld en aan de binnenzijde muurverzwaringen hebben (afb. 65). De nieuwere stal daaromheen is in baksteen er omheen gemetseld. Aan de binnenzijde zijn kalkzandsteenblokken gebruikt. De dakconstructie dateert ook uit deze fase. De kappanten bestaan uit een dubbele trekplaat waar tussen de spantbenen geplaatst zijn. Deze worden ondersteunt door een makelaar en twee schuine stijlen. De vloeren zijn allen steenachtig en voorzien van mest- en voergoten (afb. 66).

De muren van de oudste constructie (oostelijke helft) hebben door het gebruik van betonsteen uit vermoedelijk 1932 een positieve monumentwaarde. De recente muur en kapconstructie constructie daaromheen is van een indifferente monumentwaarde.

1e berging en afdak:

De constructie van de berging bestaat uit dikke baksteen waardoor de suggestie wordt gewekt dat hier al een spouwconstructie aanwezig kan zijn of dat er zoals bij bouwdeel 1b een nieuwe muur rond een ouder bouwdeel gezet is? De kapconstructie is tijdens de opname niet zichtbaar geweest. De constructie van het afdak bestaat uit enkele gordingen die op een schuine balk zijn opgelegd en aan de andere zijde in de muur zijn opgelegd (afb. 67-68).

De hele constructie van bouwdeel 1e is weinig bijzonder en van gering belang voor de overige bouwdelen van de boerderij en heeft daarom indifferente monumentwaarde.

69. Entreehal 0.01 (van twee zijden gezien). JvL 2015.

71. Keuken 0.02. JvL 2015

70. Opkamer. JvL 2015.

72. Woonkamer 0.03. JvL 2015

73. Onder de folie zitten nog mooie originele kozijnen. De architraven of koplatten zijn jonger. JvL 2015

74. Overloop 1.03 met inzicht in kamer 1.01. JvL 2015

2.3.4 Interieur

1a 'woonhuis en stal':

De formele entree bevindt zich thans in de oostgevel. In de entreehal 0.01 (afb. 69) bevindt zich onder een boogje de gestoffeerde trap naar de zolder. Onder de trap in de trapkast is aan de muur de dichtgezette deuropening van de oorspronkelijke hal naar de keuken zichtbaar. Ook de andere binnenruimtes van het woonhuis zijn vanaf hier toegankelijk. De vloeren zijn voorzien van tegels en de wanden zijn behangen. Het plafond is verlaagd door een zachtboardplafond in ruitpatroon dat bij de verbouwing uit 1950-1960 hoort. De deuren zijn recent en net alle andere deuren, kozijnen en de architraven in het huis beplakt met folie met houtmotief (afb. 73). Enkel de kozijnen zijn uit de oude inrichting hergebruikt. De opkamer is later verlengd tot zijn huidige vorm (afb. 70). De afwerkingen bestaan uit gestoffeerde vloeren, behangen wanden en een zachtboard plafond. In de toegang tot de kelder naast de opkamer zijn delen van de oude zoldering zichtbaar. Tegenover de opkamer is de huidige keuken gelegen (0.02) (afb. 71). Deze ruimte is naar verwachting ooit woonkamer of slaapkamer geweest. De hoekschouw is daar waarschijnlijk een restant van. De vloer is gestoffeerd en de wanden zijn deels betegeld. Het plafond is recent voorzien van een kuststof bespanning. De sobere keukeninrichting bestaat uit een keukenblok en een wandkast die mogelijk deels een restant is van de oorspronkelijke keuken waar nu de woonkamer gelegen is. De woonkamer (afb. 72) is een samenvoeging van twee oorspronkelijke kamers en is zindsdien een 'doorzonkamer'. De vloeren zijn gestoffeerd en de wanden zijn deels gestuukt en deels voorzien van schroten. In het midden van de lange wand is een leisteenschouw geplaatst. Het plafond is recent voorzien van een kuststof bespanning en verbergt een zachtboardplafond zoals in de hal boven zich. Daarboven is de originele balklaag gelegen.

De verdieping van het woonhuis kent een kamerstructuur waarvan enkel de kamers aan de voorzijde (1.01 en 1.02) (afb. 74) en het rookkanaal aan de gevel tot de oorspronkelijke opzet behoren. De deuren van de voorkamers betreffen waarschijnlijk de oorspronkelijke opgeklampte deuren die later voorzien zijn van een vlakke plaat. De oorspronkelijke kamer zijn uit houten wanden opgebouwd (afb. 75). De latere muren rondom de overloop zijn uit hout en steen opgetrokken. De deuren zijn van hout. Het sober traphekje is een beeldend element in die ruimte. De overloop en de kamers 1.01-1.04 zijn allen gestoffeerd en muren en de verlaagde plafonds zijn behangen. De zolder buiten de overloop (1.05) is niet afgewerkt. Hier is de kale constructie zichtbaar. In de vloer is het oude trapluik en een ander klein luik zichtbaar (afb. 76-77). De deur in de brandmuur is weldegelijk oud maar pas later op deze plek aangebracht.

De interieuronderdelen die met hoge monumentwaarde aangeduid kunnen worden zijn de oorspronkelijke muurdelen op de begane grond en de verdieping van het interieur. Ook de oude hergebruikte kozijnen zijn vermeldenswaardig. De overige muurdelen van het interieur en alle afwerkingen zijn als indifferent te beoordelen. Waardevol maar niet geheel zichtbaar zijn de verborgen oude balklagen die in het hoofdstuk 'constructie' beschreven zijn.

75. Stalinterieur van 1c. JvL 2015.

77. Klein luik en daarachter de locatie van waarschijnlijk een voormalig rookkanaal. JvL 2015

76. Brandmuur met links van het rookkanaal het trapluik. JvL 2015.

78. Voorstal met scheidingmuur. JvL 2015

79. Hergebruikte oude paneel deur (rechts de profilering rond de bossing). JvL 2015

80. Het plafond van portaal 0.08 laat een oude trapopgang zien. JvL 2015

Via de voorstal (0.07) zijn een portaal, een meterkast, de zadelkamer (voormalig melkhuis) en de stal te bereiken. De vloeren zijn betegeld, de wanden zijn gestuukt. Het plafond bestaat uit de constructieve balklaag (afb. 57). De balklaag nabij de noordelijke toegang is vermoedelijk ouder. In de muur tegen het woonhuis zijn twee dichtgezetten openingen zichtbaar. De deur naar de stal is een oude hergebruikte paneel deur uit het woonhuis (afb. 79). Het portaal (0.08) heeft een oude toegangsdeur. De oude buitendeur naar stal 0.13 lijkt oorspronkelijk te zijn. De balklaag vertoont een oude trapopgang naar de zolder (afb. 80) en in de muur naar de stal is een (hergebruikt) venster geplaatst. De zadelkamer of melkhuis (0.09) is volledig opgebouwd uit schoon metselwerk (afb. 81). Het interieur is betegeld met bruine tegels en het plafond is afgetimmerd. Het interieur van de stal bestaat uit betonnen vloeren met stalinrichting. De wanden zijn rondom gestuukt en witgeschilderd met de karakteristieke zwarte plint. Het meest beeldend is de houten en stalen draagconstructie. De deur naar de schuur is origineel maar met een houten plaat bekleed.

Het interieur van de zolder boven de stal (1.06) wordt voornamelijk bepaald door de hoge baksteen muren en de kappanten (afb. 82). Centraal in de ruimte staat het asbest rookkanaal dat voor de ventilatievoorziening van de stal geplaatst is. Als los onderdeel is een keukendeur uit het woonhuis aangetroffen. Deze geeft een indicatie van de oorspronkelijke afwerkingen van het woonhuis. Alle te waarden onderdelen van deze ruimte zijn in het hoofdstuk 'constructie' gewaardeerd.

De waardevolle interieuronderdelen van de stal zijn de constructieonderdelen die in het hoofdstuk 'constructie' opgenomen zijn. De muur naast de noordelijke toegangsdeur behoort tot de oorspronkelijke opzet en is daardoor met hoge monumentwaarden te beoordelen. De hergebruikte deur naar de stal is ook hoog te waarden maar kan tevens als los onderdeel beschouwd worden. De zoldering boven de stal is als onderdeel van de stalvernieuwing met positieve monumentwaarden aan te duiden. De overige afwerkingen zijn als indifferent te beoordelen.

1b 'schuur':

Het interieur van de schuur wordt voornamelijk bepaald door de oude buitengevel (afb. 39) van 1a en het spant met standvinken (afb. 85). In de westmuur zijn oorspronkelijk twee gevelopeningen aan de hoeken gesitueerd geweest. Deze zijn nu dichtgezet. De huidige centrale opening is daar voor in de plaats gekomen.

Zowel de buitenmuren en het spant zijn reeds beoordeeld in het hoofdstuk 'constructie'. De overige inrichtingselementen zijn indifferent.

1c 'afhang':

Het interieur van de afhang is ingericht als paardenstal (afb. 64). De buitenmuren zijn gestuukt waaronder ook de oorspronkelijke buitenmuur van 1b. De vloeren zijn steenachtig.

Het interieur heeft minieme waarden en is dan ook als indifferent monumentaal te beoordelen.

81. Zadelkamer / melkhuys 0.09. JvL 2015.

83. Referentie van een rijk uitgevoerd bijgebouw in een beton / kalkzandsteen. JvL 2015

82. Zolder oven de stal 1.06. JvL 2015.

84. Dichtgezette varkensdeurtjes. De pijl geeft een gehengduim aan. JvL 2015

85. Standvinken in de schuur. JvL 2015

1d 'haakse stal':

Het interieur van de haakse stal is in twee delen te verdelen. De oudere stal aan de oostzijde heeft gestuukte muren die wit geschilderd zijn en een zwarte plint hebben. De muur tegen gebouwdeel 1a is gestuukt waardoor de oude gevelindeling van 1a niet meer af te lezen is. Deze muur loopt door naar de andere helft van de stal. Dit interieur wordt voornamelijk bepaald door de oud buitenmuur van de hiervoor beschreven stal. Deze muren zijn oorspronkelijk gemetseld in betonsteen. Deze toepassing is nu relatief zeldzaam. De oorspronkelijke gevelopeningen zijn getoogd. Kleine varkensdeurtjes en andere openingen zijn dichtgemetseld (afb. 84). De betonnen ramen zijn later aangebracht, vermoedelijk op de plek van eerdere ramen. De nieuwere buitenwanden zijn ian de binnenzijde in kalkzandsteen blokken gemetseld. De vloeren van beide stallen zijn steenachtig en hebben een stalinrichting met mestgoten.

Van hoge monumentwaarde is het muurwerk van de oude oostelijke staldeel. De overige interieuronderdelen zijn weinig bijzonder en indifferent monumentaal.

1e berging en afdak:

De berging bestaat uit een portaal (0.04) en een toilet (0.05) en doucheruimte (0.06) (afb. 86). De vloeren zijn betegeld met geel- en grijs-gevlamde tegels met zwarte plint. De wanden van het portaal zijn gestuukt en die van het toilet en douche zijn betegeld zoals de keuken. Boven het zachtboardplafond is een houten beschot zichtbaar. Het interieur van het afdak bestaat uit de buitenmuren van de omringende bouwdelen die reeds omschreven zijn.

De inrichting is voor deze boerderij en op zichzelf niet bijzonder en wordt daarom met indifferente monumentwaarden beoordeeld.

86. Interieur van berging en toilet. JvL 2015

2.4 Conclusie

Het boerderijcomplex Troprijt 7 toont ons een boerenerf dat uiterst functioneel heeft aangepast aan de veranderende agrarische wensen en wetgeving rondom hygiëne en bruikbaarheid. De kern is altijd de boerderij gebleven die rond 1921 als zogenoemde langgevelboerderij in het ontginningsgebied de Terkooyen / Achterste Hoef is gebouwd. De belangrijkste onderdelen daarvan zijn de gebouwdelen 1a, 1b en het oostelijke deel van 1d. Deze delen geven de situatie weer van de eerste veranderingen van de langgevel naar een 'kortgevel-boerderij' die zich betreft de mode van het midden van de vorige eeuw aansluit. In detail zijn de gevels uiterlijk veel veranderd. In het gebouw hergebruikte onderdelen geven een inzicht van de oorspronkelijke situatie. In het interieur zijn er relatief weinig waardevolle afwerkingen bewaard gebleven. Mogelijk dat deze zich tijdens de komende verbouwing gaan openbaren. Met een juiste restauratie-filosofie en met het verhelpen van de fysieke ongemakken kan de boerderij Troprijt weer een prachtige toekomst tegemoet gaan.

3 Aanbevelingen

- Het is voorstelbaar dat de houten kapschuur op het erf verplaatst wordt. Het is raadzaam om de plek volgens een agrarische gedachte logisch op het erf te bepalen. Het casco kan desgewenst voorzien worden van passende gevels zodat de ruimte geschikt wordt voor een functie en de constructie wellicht geconserveerd blijft.

- De bijzonder vormgegeven ventilatievoorziening door zijn materiaal (asbest) mogelijk niet te handhaven. Mogelijk dat de daknok op die locatie voorzien kan worden van een alternatief vormgegeven object?

- Bij de ontmanteling van de interieurafwerkingen komen in het interieur onderdelen in het zicht die wat vertellen over de geschiedenis van het pand. Daarbij valt te denken aan de balklagen in het woonhuis die door ravelingen en toegepaste kleuren functies van ruimtes aanduiden. Deze balklagen kunnen een aangename vondst zijn die in een nieuw interieur in te passen zijn. Ook kan het verwijderen van de voorzetwand in de stal van 1a de oude gevelindeling aan de noordzijde prijsgeven.

- Hoewel de kapschanten van bouwdeel 1b niet veel monumentwaarden bevatten zijn deze wel beeldend en kunnen evt. voor hergebruik in aanmerking komen, evt. in combinatie met de oudere muurdelen van 1d?

- Hoge monumentwaarden kunnen u misschien afschrikken. Dat is niet nodig als men bij eventuele verbouwingen de gedachten op een minder voor de hand liggend spoor zet. Voor bijvoorbeeld de kleinere ruimtes die op het eerste gezicht een beperking lijken kan gezocht worden naar een functie die er beter in past.

87. De losse deur op de zolder toont onder het groen de originele kleurstelling. JvL 2015.

88. Een andere deur is door de roedeverdeling met oopr. glas waarschijnlijk de oorspronkelijke keukendeur vanuit de entreehal. JvL 2015.

- Naast de hoge monumentwaarden geeft een waardestelling ook indifferente waarden aan gebouwonderdelen. Op deze plekken kan gezocht worden naar inpassingen die elders onmogelijk zijn.

- Het monumentale pand laat zijn jongste geschiedenis als eerste zien. Bij onderhoud of een verbouwing kan het zijn dat de oudere lagen van het gebouw zich openbaren. Een opname van onderdelen kan dan nieuwe informatie opleveren. Zo kunnen bepleisterde wanden bij ontleistering oudere muurdelen tevoorschijn halen en kunnen geverfde onderdelen oude kleuren aan het licht brengen. Door een eenvoudig kleuronderzoek, bijvoorbeeld door het maken van een 'kleurtrapje' kunnen interessante kleurstellingen te voorschijn komen die bijvoorbeeld de architectuur van het gebouw beter tot zijn recht laten komen. In uw geval leveren bijvoorbeeld de losse gebouwonderdelen u ook al deze informatie. Nader onderzoek op onderdelen is aan te bevelen. In uw geval zullen er bij evt. ontleisteringen aan de zuid- en westgevel bouwsporen te verwachten zijn.

- Het is voor een monument belangrijk dat de inspiratie voor ingrepen of nieuwe toevoegingen geen conflict oproepen met het bestaande. Het kan een logischere keuze zijn om de nieuwe ingrepen geïnspireerd te laten zijn op het bestaande gebouw. Dat kan de ene keer in een traditionele vorm, de andere keer op een meer eigentijdse wijze. Ontdek ten eerste het gebouw, dit bouwhistorische onderzoek kan daarbij een handleiding zijn, en maak een leidend verhaal dat u helpt om de juiste keuzes te maken.

- In veel gevallen worden nieuwe onderdelen 'reversibel' gemaakt. Daarnaast zijn de nieuwe onderdelen vaak afleesbaar ten opzichte van het 'oude werk'. De gedachte hierbij is dat in de verdere toekomst de ingrepen aan een monument ongedaan gemaakt kunnen worden zonder het monument te beschadigen.

- Losse gebouwonderdelen en oude inboedel kunnen een welkome aanvulling zijn op de monumentale ruimtes van een gebouw. Vaak zult u zien dat ruimtes juist om een meubel heen zijn gebouwd of dat de ruimte enkel begrepen kan worden met de inboedel daar in. Denk bijvoorbeeld aan een koorbank in een kerk of de maal-installatie in een molen. Daarnaast kunnen meubels op zichzelf een monumentale waarde hebben vanwege de bijzondere afwerking of zeldzaamheid. In uw geval is er in de vlaamse schuur een origineel luik van het woonhuis aangetroffen. Naast de voorbeeldige detaillering van hout-verbindingen en hang- en sluitwerk zijn daarop ook verfsporen aangetroffen die een mogelijke invloed kunnen hebben op de te kiezen kleurstelling voor de toekomst.

- Bij eventuele bouw van bijgebouwen is het een aanbeveling om de oude locaties van de verdwenen bijgebouwen als uitgangspunt te nemen. Zo blijft de logica van het erf in tact.

- In landschappelijke zin zou men bij verbeteringen aan het erf de geschiedenis kunnen

gebruiken als inspiratie. De schoonheid van het erf word mede bepaald door de groene aankleding en de logica die daaraan ten grondslag ligt.

4 Literatuur- en bronnenoverzicht

Literatuur

Nederlandsche Heidemaatschappij. Boerderijen in Nederland 1941.

Heemkundekring Pladella Villa / werkgroep W.O. 2. Oorlogsherinneringen Bladel.

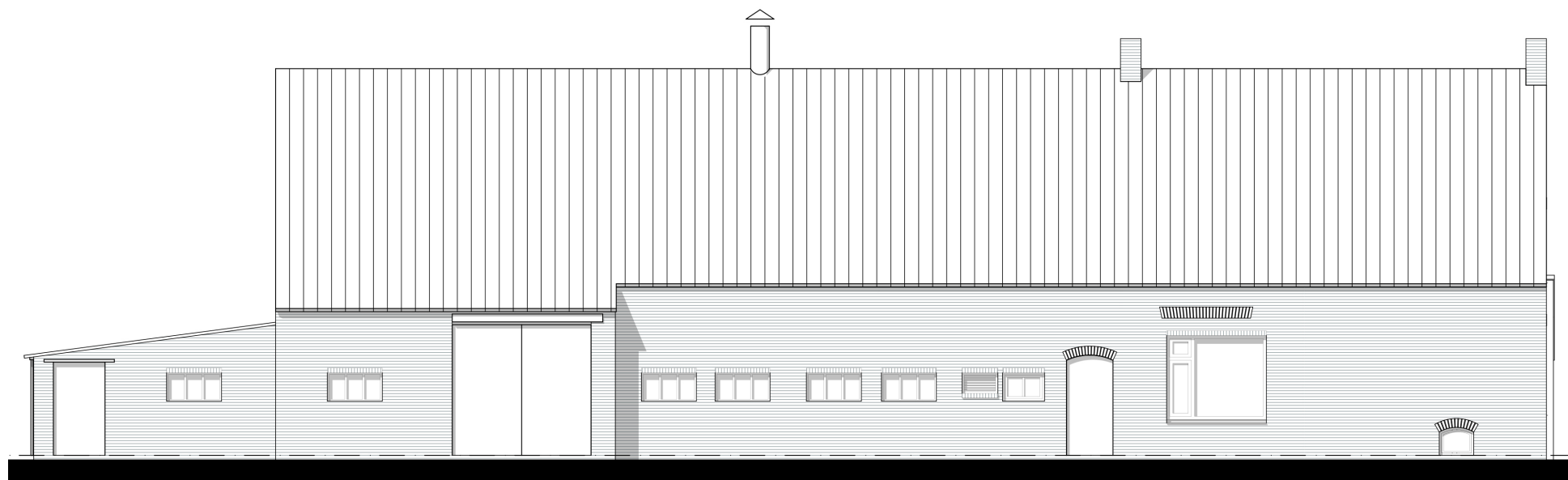
Digitale bronnen

MyHeritage.nl

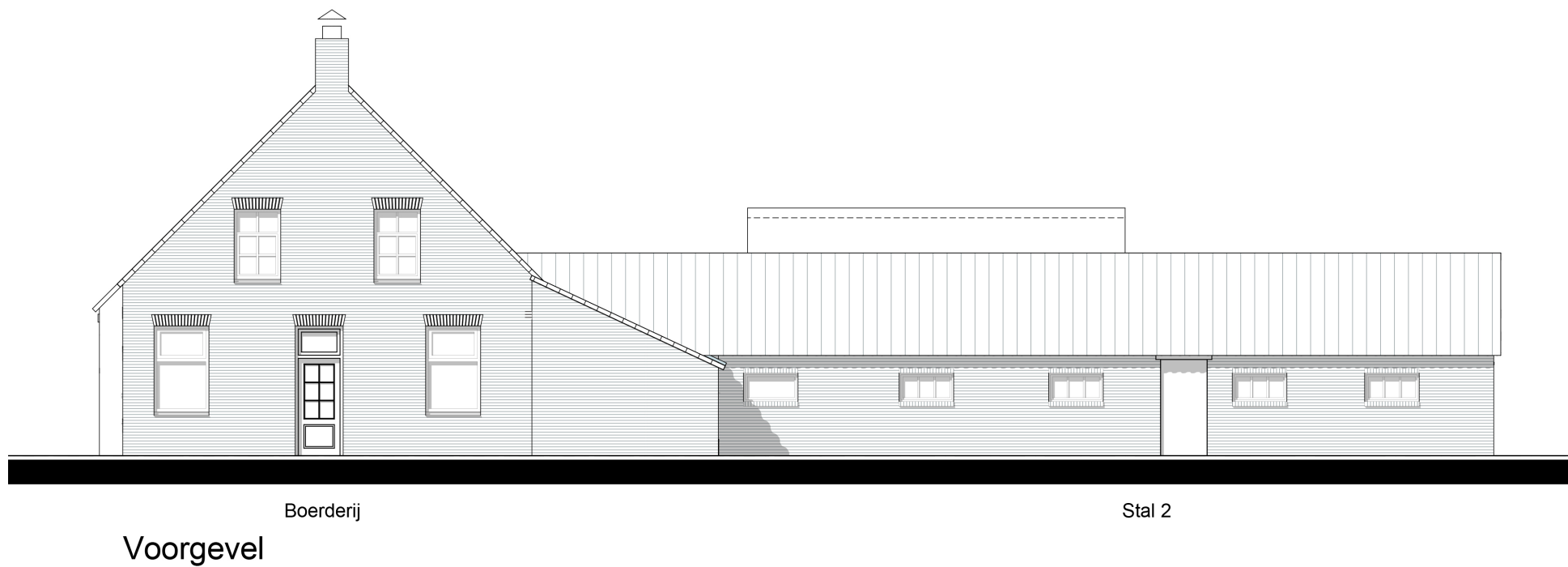
Watwaswaar www.watwaswaar.nl

Ergoedkaart Provincie noord-Brabant.

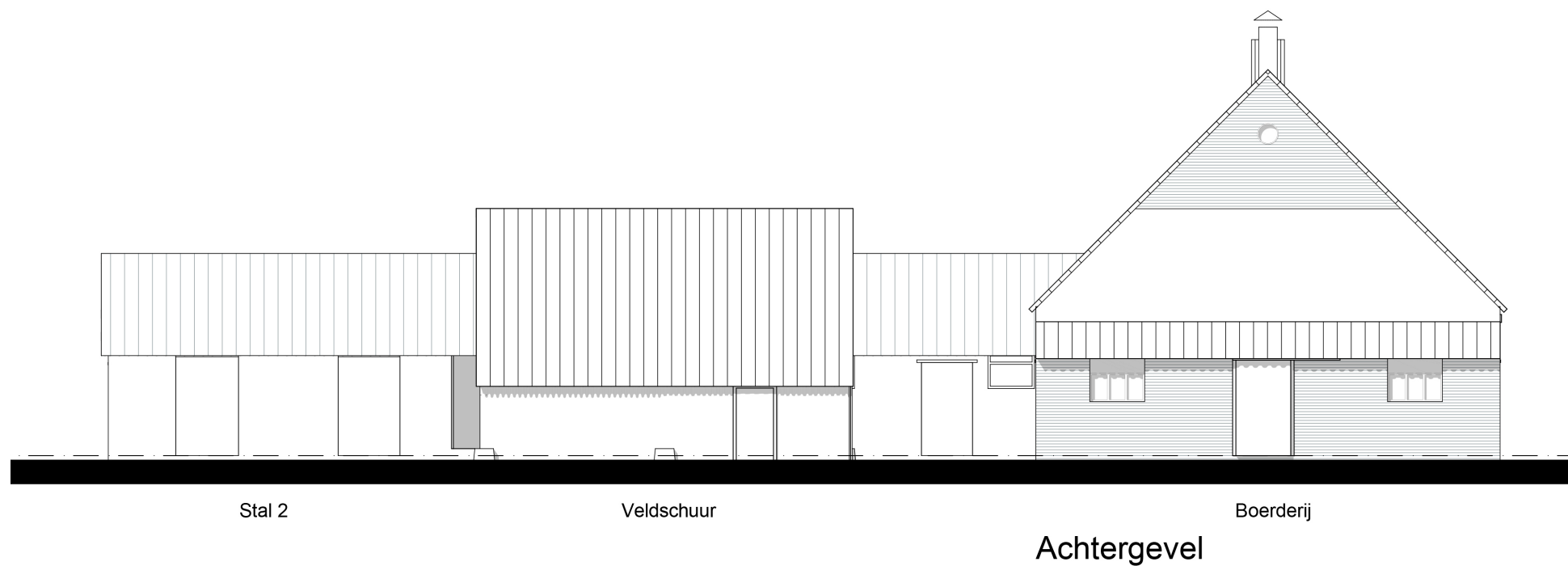

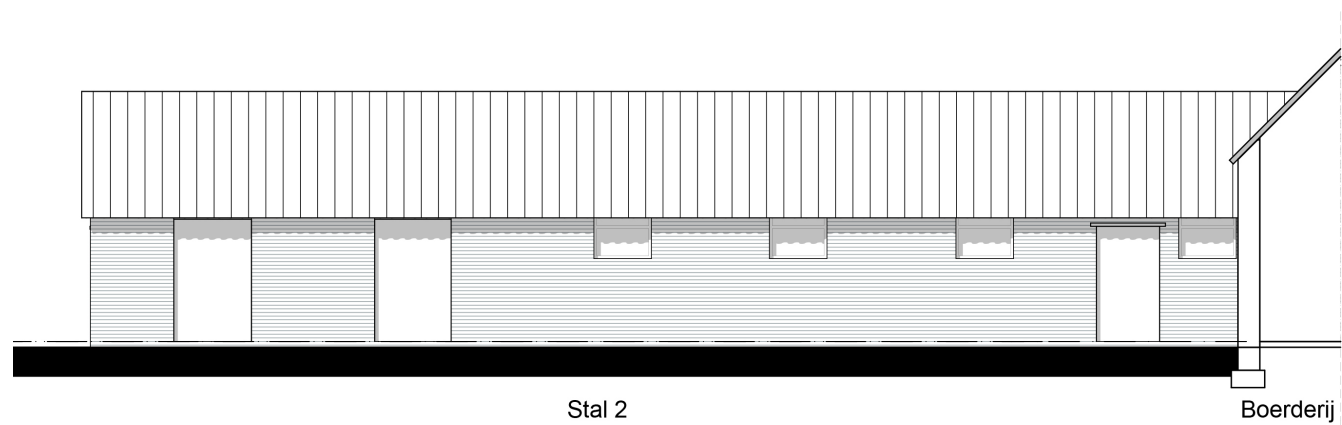

Linker zijgevel Boerderij

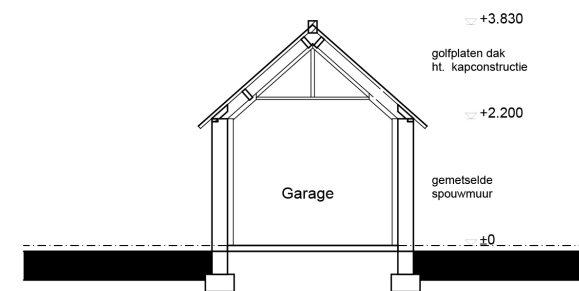

Achtergevel

Stal 2

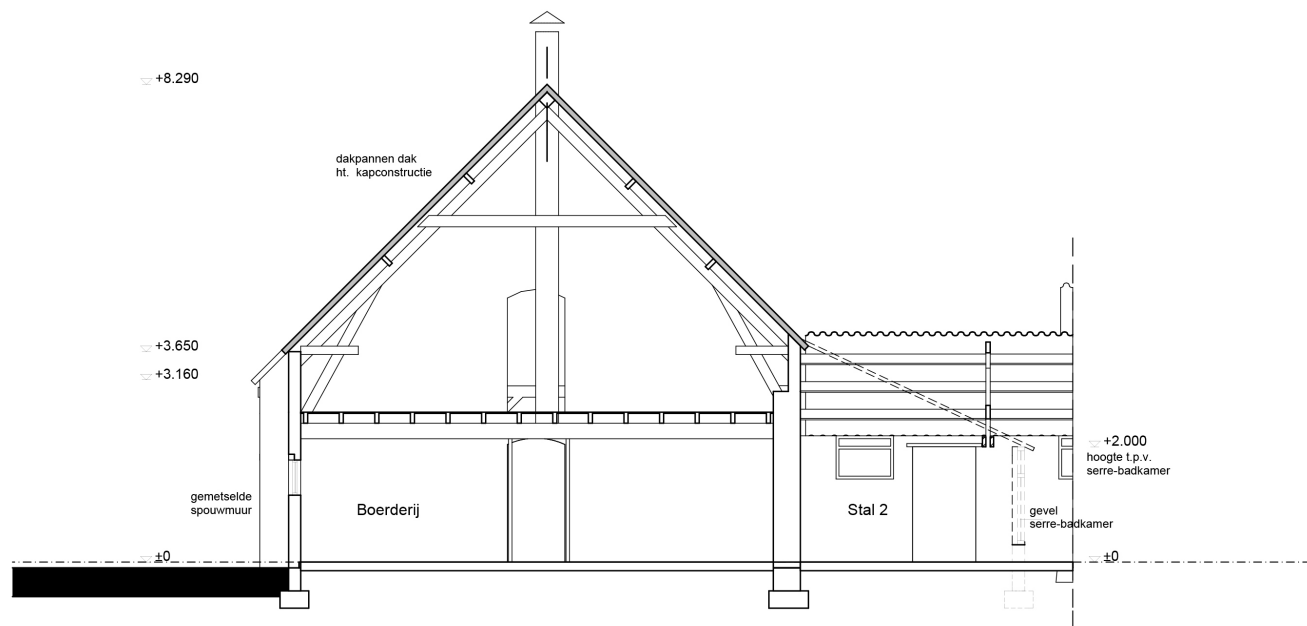
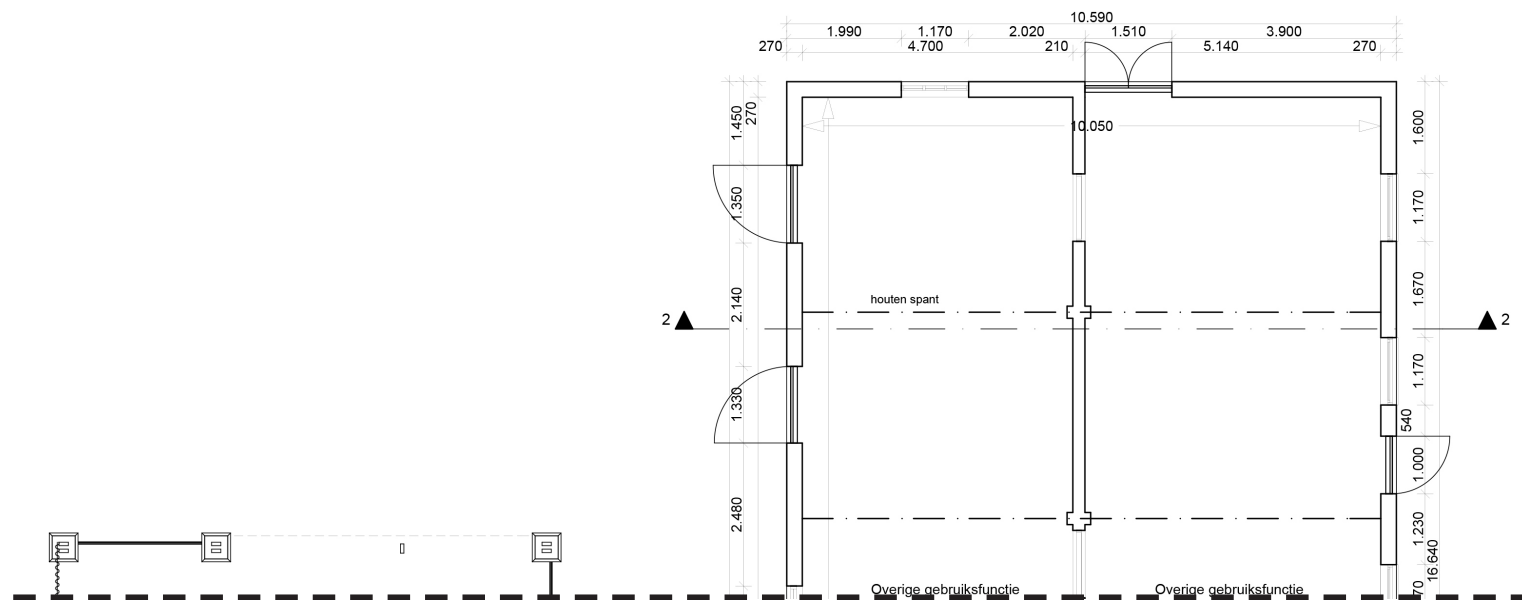
Boerderij

Doorsnede Garage

Doorsnede Boerderij

